SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR
416 004, MAHARASHTRA
PHONE : EPABX – 2609000, BOS Section – 0231-2609094, 2609487
Web : www.unishivaji.ac.in Email: bos@unishivaji.ac.in
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, ४१६ ००४, महाराष्ट्र
दूरध्वनी - इपीबीएक्स - २०६०९०००, अभ्यासमंडळे विभाग : ०२३१- २६०९०९४. २६०९४८७
वेबसाईट : www.unishivaji.ac.in ईमेल : bos@unishivaji.ac.in

Estd. 1962
"A++" Accredited by NAAC (2021)
With CGPA 3.52

संदर्भ : जा.क्र./शिवाजी वि./अ.मं./३७३ दि.१०/०९/२०२६

प्रति,

मा. प्राचार्य,
सर्व संलग्नित महाविद्यालये/मान्यताप्राप्त संस्था,
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

विषय : बी. ए. मराठी भाग ३ च्या अभ्यासक्रमातील किरकोळ दुरुस्ती बाबत..
संदर्भ : १) या कार्यालयाचे पत्र क्र. १२१ दि.२२/०४/२०२६
२) या कार्यालयाचे पत्र क्र. २४६ दि.०७/०७/२०२६

महोदय,

उपरोक्त संदर्भिय विषयास अनुसरुन आपणास आदेशान्वये कळविण्यात येते की, राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० (NEP 2.0) नुसार शैक्षणिक वर्ष २०२६–२७ पासून लागू करण्यात आलेल्या बी. ए. मराठी भाग ३ च्या अभ्यासक्रमामध्ये किरकोळ दुरुस्ती करण्यात आलेली आहे.

दुरुस्तीसह अभ्यासक्रमाची Soft Copy सोबत जोडली आहे. तसेच विद्यापीठाच्या www.unishivaji.ac.in,NEP-2020@suk (Online Syllabus) या संकेतस्थळावर ठेवण्यात आली आहे.

सदरचा अभ्यासक्रम सर्व संबंधित विद्यार्थी व शिक्षकांच्या निदर्शनास आणून द्यावेत ही विनंती.

कळावे,

आपला विश्वासू,

उपकुलसचिव

सोबत : अभ्यासक्रमाची प्रत.

प्रत : माहितीसाठी व पुढील योग्यत्या कार्यवाहीसाठी.

अधिष्ठाता, मानवविज्ञान विद्याशाखा	पात्रता विभाग
अध्यक्ष, सर्व अभ्यास व अस्थायी मंडळे	पी.जी. सेमिनार विभाग
संचालक, परीक्षा व मुल्यमापन मंडळ कार्यालयास	पी.जी. प्रवेश विभाग
परिक्षक नियुक्ती ए व बी विभागास	संलग्नता टी. १ व टी २ विभाग
दूरस्थ व ऑनलाईन शिक्षण विभाग	नॅक विभाग
संगणक केंद्र/आय. टी. सेल विभागास	बी. ए. परीक्षा विभागास

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR
416 004, MAHARASHTRA
PHONE : EPABX – 2609000, BOS Section – 0231-2609094, 2609487
Web : www.unishivaji.ac.in Email: bos@unishivaji.ac.in
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, ४१६ ००४, महाराष्ट्र
दूरध्वनी - इपीबीएक्स - २०६०९०००, अभ्यासमंडळे विभाग : ०२३१- २६०९०९४. २६०९४८७
वेबसाईट : www.unishivaji.ac.in ईमेल : bos@unishivaji.ac.in

Estd. 1962
"A++" Accredited by NAAC (2021) With CGPA 3.52

संदर्भ : जा.क्र./शिवाजी वि./अ.मं./२४६ दि.०७/०७/२०२६

प्रति,

मा. प्राचार्य,
सर्व संलग्नित महाविद्यालये/मान्यताप्राप्त संस्था,
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर

विषय : बी. ए. मराठी भाग ३ सत्र ५ च्या अभ्यासक्रमातील किरकोळ दुरुस्ती बाबत..
संदर्भ : या कार्यालयाचे पत्र क्र. १२१ दि.२२/०४/२०२६

महोदय,

उपरोक्त संदर्भिय विषयास अनुसरुन आपणास आदेशान्वये कळविण्यात येते की, राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० (NEP 2.0) नुसार शैक्षणिक वर्ष २०२६–२७ पासून लागू करण्यात आलेल्या बी. ए. मराठी भाग ३ सत्र ५ च्या अभ्यासक्रमामध्ये किरकोळ दुरुस्ती करण्यात आलेली आहे.

सदर विषयांच्या अभ्यासक्रमाची प्रत जोडली आहे. तसेच विद्यापीठाच्या www.unishivaji.ac.in,NEP-2020@suk (Online Syllabus) या संकेतस्थळावर ठेवण्यात आली आहे.

सदर अभ्यासक्रम सर्व संबंधित विद्यार्थी व शिक्षकांच्या निदर्शनास आणून द्यावेत ही विनंती.

कळावे,

आपला विश्वासू,

उपकुलसचिव

सोबत : अभ्यासक्रमाची प्रत.

प्रत : माहितीसाठी व पुढील योग्यत्या कार्यवाहीसाठी.

अधिष्ठाता, मानवविज्ञान विद्याशाखा	पात्रता विभाग
अध्यक्ष, सर्व अभ्यास व अस्थायी मंडळे	पी.जी. सेमिनार विभाग
संचालक, परीक्षा व मुल्यमापन मंडळ कार्यालयास	पी.जी. प्रवेश विभाग
परिक्षक नियुक्ती ए व बी विभागास	संलग्नता टी. १ व टी २ विभाग
दूरस्थ व ऑनलाईन शिक्षण विभाग	नॅक विभाग
संगणक केंद्र/आय. टी. सेल विभागास	बी. ए. परीक्षा विभागास

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR
416 004, MAHARASHTRA
PHONE : EPABX – 2609000, BOS Section – 0231-2609094, 2609487
Web : www.unishivaji.ac.in Email: bos@unishivaji.ac.in
शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर, ४१६ ००४, महाराष्ट्र
दूरध्वनी - इपीबीएक्स - २०६०९०००, अभ्यासमंडळे विभाग : ०२३१- २६०९०९४, २६०९४८७
वेबसाईट : www.unishivaji.ac.in ईमेल : bos@unishivaji.ac.in

Estd. 1962
"A++" Accredited by NAAC (2021)
With CGPA 3.52

Ref. No./SU/BOS/Humanities/ 121 Date :22/04/2026

To,

The Principal,
All Concerenced Affiliated Colleges/Institutions,
Shivaji University, Kolhapur

Subject: Regarding syllabi of B. A. Part III (Sem. V & VI) & B. Sc English (AEC) Part III (Sem.V & VI) degree programme under the Faculty of Humanities as per National Education Policy, 2020 (NEP 2.0)

Sir/Madam,

With reference to above, I am directed to inform you that the university authorities have accepted and granted approval to the revised syllabi, equivalence and nature of question paper of B. A. Part III (Sem. V & VI) & B. Sc English (AEC) Part III (Sem.V & VI) under the Faculty of Humanities, as per National Education Policy 2020.

Marathi	Economics	Sanskrit
Hindi	Political Science	Aardhmagadhi
English	Psycology	Philosophy
History	Urdu	Defence Study (Entire)
Sociology	Kanada	B.Sc English (AEC)

This Syllabus shall be implemented from the academic year 2026-27 onwards. A soft copy containing the syllabus is attached herewith and it is also made available on university website www.unishivaji.ac.in (Online Syllabus).

The question paper on the pre-revised syllabi of above mentioned course will be set for the examinations to be held in October/November 2026 & March/ April, 2027. These chances are available for repeater students, if any.

You are therefore, requested to bring this to the notice of all students and teachers concerned.

Thanking you,

Yours faithfully

Dy. Registrar

Encl: As above

Copy to, For Information and necessary action.

The Dean, Faculty of Humanities.	Distance Education Section.
The Chairman, B.O.S./Ad-hoc Board under faculty of Humanities.	Eligibility Section.
The Director, Board of Examinations & Evaluation	P. G. Seminar Section.
Appointment A & B Section	P. G. Admission Section.
B. A./B.Com./B.Sc. Exam. Section.	Affiliation Section (T. 1 & T 2)
Internal Quality Assorance Cell (IQAC)	Computer Center/I. T. Cell.

c:\users\admin\desktop\humanities\letter.docx

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

Established: 1962

A++ Accredited by NAAC (2021) With CGPA 3.52

New Syllabus For

Bachelor of Arts मराठी [B. A. in Marathi]

UNDER

Faculty of Humanities

B. A. Part III (Semester : V and VI)

STRUCTURE AND SYLLABUS IN ACCORDANCE WITH

NATIONAL EDUCATION POLICY : 2020

HAVING CHOICE BASED CREDIT SYSTEM

WITH MULTIPLE ENTRY AND MULTIPLE EXIT OPTIONS

(TO BE IMPLEMENTED FROM ACADEMIC YEAR 2026-27 ONWARDS)

INDEX

Sr. No.	CONTENT	Page No
1	PREAMBLE	०३
2	PROGRAMME LEARNING OUTCOMES (PO)	०३
3	DURATION	०३
4	ELIGIBILITY FOR ADMISSION	०३
5	MEDIUM OF INSTRUCTION	०३
6	EXAMINATION PATTERN **(Annexur-I)**	०३
7	SCHEME OF TEACHING AND EXAMINATION	०४
8	STRUCTURE OF PROGRAMME **(Annexur-II)**	०४
9	COURSE CODE TABLE	०५
10	EQUIVALENCE OF THE PAPERS	०७
11	DETERMINATION OF CGPA, GRADING AND DECLARATION OF RESULTS	०७
12	NATURE OF QUESTION PAPER AND SCHEME OF MARKING	०९
13	SYLLABUS	१०

1. PREAMBLE

पदवी पातळीवरील मराठी भाषासाहित्याच्या विद्यार्थ्यांना मराठी भाषा व साहित्याचे मूलभूत ज्ञान देणे. साहित्य संकल्पन स्वरूपाचे ज्ञान करून देणे. साहित्य व भाषा प्रकाराचे सर्वांगीण सखोल ज्ञान प्राप्त करून देणे. त्यायोगे विद्यार्थ्यांमध्ये भाषा साहित्याची सखोल जाण निर्माण होईल. साहित्यशास्त्र ते साहित्यप्रकाराच्या अभ्यासाची सूक्ष्मता कळेल. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, परंपरा तीमधील परिवर्तने ज्ञात होतील. भाषा ही अतिशय महत्त्वाची ज्ञानसंस्था आहे. त्यादृष्टीने भाषा स्वरूपाबरोबर मराठी भाषेचे उपयोजन, लेखन कौशल्याची जाण विद्यार्थ्यांमध्ये विकसित होईल**.** मराठी भाषा आणि रोजगाराच्या संधी क्षेत्रे व तंत्रज्ञानकेंद्रित मराठीची क्षमता अधिक विकसित करणे. नव्या काळात भाषा आणि तंत्रज्ञान यातील आंतरसंबंध लक्षात येतील**.** यादृष्टीने या अभ्यासक्रमाची रचना आहे. तसेच या ज्ञान व माहितीचा प्रत्यक्ष कार्यानुभव म्हणून जीवनाच्या विविध क्षेत्रात विद्यार्थ्यांना उपयोजन करता येणार आहे.

2. PROGRAMME LEARNING OUTCOMES (PO)

या PROGRAMME च्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना

१. साहित्यशास्त्राची संकल्पना व स्वरूप यांचे आकलन होईल.
२. भाषाविज्ञानाचे स्वरूप व भाषाभ्यासाच्या पद्धती माहिती होईल.
३. साहित्य प्रकारांची सूक्ष्मता ज्ञात होईल.
४. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास विविध प्रवाह, त्यांच्या प्रेरणा, प्रवृत्ती यांचा परिचय होईल.
५. भाषिक कौशल्ये प्राप्त होतील व त्यांचे उपयोजन करता येईल.
६. कृत्रिम बुद्धिमत्ता, तंत्रज्ञान व मराठी भाषा यातील आंतरसंबंध लक्षात येतील.
७. मराठी भाषेच्या अध्ययनातून प्राप्त होणाऱ्या रोजगारांच्या संधी व त्याची कौशल्ये अवगत होतील.
८. विविध संस्था, कार्यालयामधून प्रत्यक्ष कामाचा अनुभव घेता येईल.

3. कालावधी (DURATION)

The Bachelor of Arts in Marathi programme shall be A FULL TIME COURSE OF 3/4 YEARS – 6/8 SEMESTERS DURATION with 22 Credits per Semester. (Total Credits = 132/176)

4. प्रवेश पात्रता (ELIGIBILITY FOR ADMISSION)

The criteria for admission is as per the rules and regulations set from time to time by Shivaji HEIs, university, government and other relevant statutory authorities.

5. माध्यम (MEDIUM OF INSTRUCTION)

अध्ययन, अध्यापन व मूल्यमापनाचे **माध्यम मराठी** आहे. The medium of Programme shall be MARATHI.

6. परीक्षा पद्धती (EXAMINATION PATTERN)

The pattern of examination will be Semester End Examination with Internal Assessment/Evaluation.
NOTE : Separate passing is mandatory for both, Semester End Examination and Internal Evaluation/Assessment. (Annexur-I)

3. STRUCTURE OF PROGRAMME

(Credit Distribution Structure for with Multiple Entry and Exit Options B. A. I in **MARATHI**)

COURSE CATEGORY	ABBREVIATION (Only 2 Letters)	DESCRIPTION
MAJOR	Mandatory (MM)	Major Mandatory Course
	Elective (ME)	Major Elective Course
MINOR	Minor (MN)	Minor Course
IDC/MDC/ GEC/OE	IDC (ID)	Interdisciplinary Course
	MDC (MD)	Multi Disciplinary Course
	GEC (GE)	General Elective Course
	OE (OE)	Open Elective Course (Generic Course not from Major or Minor Category)
VSC/SEC	VSC (VS)	Vocational Skill Course
	SEC (SE)	Skill Enhancement Course
AEC/VAC/IKS	AEC (AE)	Ability Enhancement Course
	VAC (VA)	Value Added Course
	IKS (IK)	Indian Knowledge System
OJT/FP/CEP/CC/RP	OJT (OJ)	On Job Training
	FP (FP)	Field Project
	CEP (CE)	Community Engagement Project
	CC (CC)	Co-curricular Course
	RP (RP)	Research Project

Note:(Annexur-II)

C) Third Year Bachelor of Arts (B. A. – III) (UG DEGREE)

YEAR	B. A. III
SEMESTER	V and VI
LEVEL	5.5
TOTAL CREDITS	22 + 22 = 44
DEGREE AWARDED	UG DEGREE (AFTER 132 CREDITS IN TOTAL)

C- I) B. A. III : SEMESTER - V (TOTAL CREDITS - 22) *(Note: Put '—' wherever 'Not Applicable')*

COURSE CATEGORY		COURSE NAME	COURSE CODE	CREDITS
MAJOR	MANDATORY	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ. स. १५००)	BAU0325MML201E01	04
	MANDATORY	भाषा आणि भाषाविज्ञान	BAU0325MML201E02	04
	MANDATORY	साहित्यशास्त्र	BAU0325MML201E03	02
	ELECTIVE	वाङ्मयप्रवाह – मध्ययुगीन : आज्ञापत्र किंवा मराठी भाषा आणि रोजगाराच्या संधी	BAU0325MEL201E04 BAU0325MEL201E05	04
MINOR		निवडक विनोदी वाङ्मय	BAU0325MML201E011	04
OPEN ELECTIVE	OE	अनुभवकथन: तीन मुलांचे चार दिवस	BAU0325OEL201E12	02
FP	FP	क्षेत्रीय प्रकल्प (FIELD PROJECT)	BAU0325FPL201E13	02
			TOTAL CREDITS:	22

C- 2) B.A. III : SEMESTER - VI (TOTAL CREDITS - 22) *(Note: Put '—' wherever 'Not Applicable')*

COURSE CATEGORY		COURSE NAME	COURSE CODE	CREDITS
MAJOR	MANDATORY	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स.१५०० ते १८५०)	BAU0325MML201F06	04
	MANDATORY	मराठी भाषेचा अभ्यास	BAU0325MML201F07	04
	MANDATORY	साहित्यशास्त्र	BAU0325MML201F08	02
	ELECTIVE	वाङ्मयप्रवाह- ग्रामीण साहित्य – जारवा (कल्पना दुधाळ) किंवा मराठी भाषा आणि रोजगाराच्या संधी	BAU0325MEL201F09 BAU0325MEL201F10	04
MINOR	--	साहित्यप्रकाराचा अभ्यास : ललित गद्य जवळचे - अनिल अवचट	BAU0325MNL201F14	04

OJT	**OJT**	**ON JOB TRAINING**	BAU0325OJL201F15	**04**
			TOTAL CREDITS:	**22**
			CREDITS FOR B.A. III (SEM V AND VI):	**22 + 22 = 44**
			CREDITS FOR B.A. – I (SEM I AND II) + B. A. II (SEM III AND IV) + B. A. III (SEM V AND VI) :	**44 + 44 + 44 = 132**

9. EQUIVALENCE OF THE PAPERS AND COURSES: (समकक्षता)

Important Note: Under NEP, Equivalence will be given on the basis of Credits acquired at each Year and Not on the basis of Course/Subject. For Example, if student acquires 44 credits or Minimum required Credits prescribed in Second Year of B.A., he or she will be eligible for B.A. II and can take admission for any course irrespective of his/her courses (Major) at B.A. III.

Equivalence: B. A. III Sem - V and IV

(Note: Add 'rows' as per course requirement and kindly apply proper course codes. The 'Papers' are considered as 'Course' in New Scheme.)

Sem No.	Paper Code	Title of Old Paper	Credit	Sem No.	Course Code	Title of New Course	Credit
V	VII	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते १५००)	04	**V**	BAU0325MML201E01	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते १५००)	04
V	VIII	मराठी भाषा व भाषाविज्ञान	04	**V**	BAU0325MML201E02	भाषा आणि भाषाविज्ञान	04
V	IX	साहित्यविचार	04	**V**	BAU0325MML201E03	साहित्यशास्त्र	02
V	XIII	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	04	**V**	BAU0325MEL201E04 BAU0325MEL201E05	वाङ्मयप्रवाह- मध्ययुगीनः आज्ञापत्र **किंवा** मराठी भाषा आणि रोजगाच्या संधी	0 4
V	XIV	वाङ्मय प्रवाहाचे अध्यायन : अनुभवकथन	04	**V**	BAU0325MNL201E011	निवडक विनोदी वाङ्मय	04
	XV				BAU0325OEL201E12	अनुभवकथन : तीन मुलांचे चार दिवस	02
V	XVI			**V**	BAU0325FPL201E13	क्षेत्रीय प्रकल्प **(Field Project)**	0 2
				Sem -VI			
VI	X	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. १५०० ते १८००)	04	**VI**	BAU0325MML201F06	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१५०० ते १८५०)	04

VI	XI	मराठी भाषा व भाषाविज्ञान	04	**VI**	BAU0325MML201F07	मराठी भाषेचा अभ्यास	04
VI	XII	साहित्यविचार	04	**VI**	BAU0325MML201F08	साहित्यशास्त्र	02
VI	XVIII	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	04	**VI**	BAU0325MEL201F09 BAU0325MEL201F10	वाङ्मय प्रवाह : ग्रामीण साहित्य – जारवा **किंवा** मराठी भाषा आणि रोजगाराच्या संधी	04
VI	XVIII	वाङ्मयीन प्रवाहाचे अध्ययन : वैचारिक साहित्य	04	**VI**	BAU0325MNL201F14	साहित्यप्रकाराचा अभ्यासः ललितगद्य – जवळचे - अनिल अवचट	04
VI	XIX			**VI**	BAU0325OJL201F15	**OJT**	04

*** जुन्या विद्यार्थ्यांना सदर अभ्यासपत्रिका असेल व त्यांचे गुण १०० मध्ये रूपांतरीत करण्यात येतील.**

10. Determination of CGPA, Grading and declaration of results

Shivaji University has adopted 10 point Grading System as follows:

- **In each semester, marks obtained in each course (Paper) are converted to grade points:** ○ If the total marks of course are 100 and passing criteria is 40%, then use the following Table 1 for the conversion.
  - ○ If total marks of any of the course are different than 100 (e.g. 50) and passing criterion is 40%, then marks obtained are converted to marks out of 100 as below:

$$Marks\ out\ of\ 100 = \frac{Marks\ obtained\ by\ student\ in\ that\ course}{Total\ marks\ of\ that\ course} \times 100$$

and then grade points are computed using Marks out of 100 as per Table 1.

Table 1: Conversion of Marks out of 100 to grade point

Sr. No.	Marks Range out of 100	Grade point	Letter grade
1	80-100	10	O: Outstanding
2	70-79	9	A+: Excellent
3	60-69	8	A: Very Good
4	55-59	7	B+: Good
5	50-54	6	B: Above Average
6	45-49	5	C: Average
7	40-44	4	P: Pass
8	0-39	0	F: Fail
9	Absent	0	Ab: Absent

Table 2 : Conversion of Marks out of 50 to grade point (Passing: 20)

Sr. No.	Marks Range out of 50	Grade point	Letter grade
1	40-50	10	O: Outstanding
2	35-39	9	A+: Excellent
3	30-34	8	A: Very Good
4	28-29	7	B+: Good
5	25-27	6	B: Above Average
6	23-24	5	C: Average
7	20-22	4	P: Pass
8	0-19	0	F: Fail
9	Absent	0	Ab: Absent

- **Computation of Semester Grade Point Average (SGPA) :**

Based on the grade points earned in each course in each semester, *Semester Grade Point Average (SGPA)* is computed as follows:

The SGPA is the ratio of sum of the product of the number of credits with the grade points scored by a student in all the courses taken by a student in that semester and the sum of the number of credits of all the courses undergone by a student in that semester. The SGPA of the ith semester is denoted by S_i. The formula is given by

$$SGPA\ of\ semester\ i = S_i = \frac{\sum_{j=1}^{k} c_j \times G_j}{\sum_{j=1}^{k} c_j}$$

where c_j is the number of credit of jth course , G_j is the grade points earned in the jth course and k be the number of courses in i^{th} semester.

- **Computation of Semester Grade Point Average (SGPA) :**

Based on the SGPA of each semester, Cumulative Grade Point Average (CGPA) is computed as follows:

The CGPA is also calculated in the same manner taking into account all the courses undergone by a student over all the semesters of a programmed,

$$CGPA = \frac{\sum_{i=1}^{m} C_i \times S_i}{C_i}$$

Where C_i is the total number of credits in i^{th} semester, S_i is the SGPA of ith semester and m is the number of semesters in the programme.

- **Based on CGPA, final letter grade is assigned as below :**

Table 3: Final Cumulative Grade Point Average (CGPA) and Final Grade for course

Sr. No.	CGPA Range	Grade	Grade Descriptions

1	9.50-10.00	O	Outstanding
2	8.86-9.49	A+	Excellent
3	7.86-8.85	A	Very Good
4	6.86-7.85	B+	Good
5	5.86-6.85	B	Above Average
6	4.86-5.85	C	Average
7	4.00-4.85	P	Pass
8	0.00-3.99	F	Fail
9	Nil	AB	Absent

Remarks :

1. B+ is equivalent to 55% marks and B is equivalent to 50 % marks. The final later grade is based on the grade points in each course of entire programme and not on marks obtained each course of entire programme.
2. The SGPA and CGPA shall be round off to two decimal points.

11. NATURE OF QUESTION PAPER AND SCHEME OF MARKING:

1. प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी (NATURE OF QUESTION PAPER AND SCHEME OF MARKING)

- **लेखी परीक्षा (Written Exam)**

अ) एकूण गुण ८० - श्रेयांक ४ (FOR FOUR CREDITS: Total Marks: 80 (Written) (only for academic Year-2026-27)

प्रश्न क्र १. बहुपर्यायी वस्तुनिष्ठ प्रश्न (दहा प्रश्न) (प्रत्येकी २ गुण) गुण -२०
प्रश्न क्र २. लघुत्तरी प्रश्न/ टीपा (चार पैकी दोन) गुण -२०
प्रश्न क्र ३. लघुत्तरी प्रश्न (चार पैकी दोन) गुण -२०
प्रश्न क्र ४. अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न गुण -२०

- **अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Evaluation)**

ब) एकूण गुण ४० - श्रेयांक २ (FOR TWO CREDITS: Total Marks: 40 (Written)

प्रश्न क्र १. बहुपर्यायी वस्तुनिष्ठ प्रश्न (दहा प्रश्न) (प्रत्येकी १ गुण) गुण -१०
प्रश्न क्र २. लघुत्तरी प्रश्न (दोन पैकी एक) गुण -१०
प्रश्न क्र ३. अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न गुण -२०

Note: Question Paper should cover all the units in the syllabus.

2. NATURE OF QUESTION FROM PAPER AND SCHEME OF MARKING
(Acacemic Year – 2027-28)

अ) श्रेयांक ०४ - लेखी परीक्षा- एकूण गुण – ६० अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण - ४०
ब) श्रेयांक ०२ - लेखी परीक्षा- एकूण गुण – ३० अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण - २०

12: SYLLABUS

B.A. Part III Semister V

Course Category- MAJOR MANDATORY

Course Name : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते १५००)

Course Code- BAU0325MML201E01

Course Credits : 04 **Teaching Hours** -60

Marks: Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning Outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. मध्ययुगीन मराठी वाङ् मयाचा कालिक अभ्यास करणे
२. मध्ययुगीन मराठी वाङ् मयाचा स्थूल परिचय करून देणे.
३. महानुभाव कवी आणि ग्रंथकारांचा परिचय करून घेणे
४. वारकरी संप्रदायातील कवी लेखकांच्या परिचय करून घेणे
५. मध्ययुगीन काळातील विविध संप्रदायातील प्रमुख कवी लेखकांचा परिचय करून घेणे घेणे.

विभाग **घटक/ Unit**
(Module)

विभाग १ : मराठी वाङ्मयाचा पूर्वकाळ **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. महाराष्ट्री व महाराष्ट्री अपभ्रंश ग्रंथातील मराठीचे स्वरूप.
२. **प्रारंभीचे शिलालेख व ताम्रपट आणि मराठीचा उल्लेख असलेले प्रारंभीचे ग्रंथ**
श्रवणबेळगावचा शिलालेख, अक्षीचा शिलालेख, पाटणचा शिलालेख, मानसोल्लास, राजमतीप्रबोध, अमरनाथसंवाद, गोरक्षगीता इत्यादी स्थूल परिचय
३. **मराठीतील आद्यग्रंथकार**
मुकुंदराज यांची ग्रंथरचना- विवेकसिंधू, पवनविजय, परमामृत
४. **मराठीतील आद्य कवयित्री**
महदंबा – ढवळे, मातृकी रुक्मिणी स्वयंवर

विभाग २ : इसवी सन १२०० ते १३०० स्थूल कालखंड **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. **महानुभाव गद्यग्रंथ** - म्हाइंभटाचे ग्रंथ - लीळाचरित्र व गोविंद प्रभुचरित्र व इतर रचना, स्मृतिस्थळ
२. **महानुभावियांचे पद्य वाङ्मय** - सातीग्रंथ - ग्रंथ व ग्रंथकारांचा स्थूल परिचय. नरेंद्र - रुक्मिणी स्वयंवर, भास्करभट्ट बोरीकर - शिशुपालवध, दामोदर पंडित- वछाहरण, पंडित विश्वनाथ – ज्ञानप्रबोध, रवळोव्यास - सह्याद्री वर्णन, नारायण पंडित - श्री ऋद्धीपूरवर्णन

विभाग ३ : इसवी सन १२५० ते १४०० स्थूल कालखंड **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. नामदेवांच्या अभंग रचना
२. **ज्ञानेश्वरांचे वाड्मय स्वरूप**
ज्ञानेश्वरी, अमृतानभव, चांगदेवपासष्टी, हरिपाठाचे अभंग व इतर रचना
३. **नामदेव- ज्ञानदेव प्रभावळीतील संतकवी**

सावता माळी, गोरोबा कुंभार, सेना महाराज, चोखामेळा, यांच्या रचना

४. संत कवयित्री मुक्ताबाई, जनाबाई, कान्होपात्रा, सोयराबाई.

विभाग ४ : १४०० ते १५०० स्थूल कालखंड – खालील संप्रदायातील प्रमुख ग्रंथकार आणि त्यांच्या ग्रंथरचनांचा स्थूल परिचय

१. नाथ संप्रदाय व प्रारंभीचे ग्रंथकार

२. लिंगायत संप्रदाय व प्रारंभीचे ग्रंथकार

३. मराठीतील प्रारंभीचे जैन ग्रंथकार

४. दत्त संप्रदाय व प्रारंभीचे ग्रंथकार

५. नागेश संप्रदाय व प्रारंभीचे ग्रंथकार

६. मुस्लिम मराठी कवी

७. ख्रिस्ती मराठी कवी

मूलभूत वाचन

१. नसिराबादकर, ल. रा : प्राचीन मराठी वाङ् मयाचा इतिहास, संपा. नंदकुमार मोरे,भाषाविकास संशोधन संस्था प्रकाशन, कोल्हापूर

२. पठाण, यु. म : महानुभाव साहित्य संशोधन.,मराठवाडा विद्यापीठ प्रकाशन, औरंगाबाद.

३. शेणोलीकर, ह. श्री : प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास., पांगारकर ल.रा.,- खंड एक ते तीन. महाराष्ट्र साहित्य परिषद प्रकाशन, पुणे

पूरक वाचन

१. पांगारकर, ल. रा : मराठी वाड्मयाचा इतिहास, खंड एक व दोन, मराठी वाड्मयाचा इतिहास, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे

२. इनामदार, हे. वि : संत नामदेव काव्य संभार आणि संत परिवार,

३. उपासे, शिवशंकर : महाराष्ट्र भूषण सहा संत साहित्यिक, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर २०१२

४. केळुस्कर, कृष्णराव : संत तुकाराम, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद.

संदर्भ ग्रंथ

१. देऊळगावकर, चंद्रकांत (संपा.) : मन्मथ स्वामी व्यक्ती आणि वाङ्मय, प्रकाशक, वीरशैव भारतीय शोध प्रतिष्ठान, जंगमवाडी मठ, वाराणसी.

२. सरदार, गं. बा : संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती, लोकवाङ्मय गृह, पुणे.

३. कामत, अशोक, बडवे, सतीश (संपा.) : संत नामदेव विषयक अभ्यास, आळंदी

४. पाटील, सदाशिव : तुकाराम आणि कबीर, दर्या प्रकाशन, पुणे

५. घोणसे, श्यामा : वीरशैवांचे मराठी हिंदी वाङ्मय -एक अभ्यास शैव भारती, शोध प्रतिष्ठान, जंगमवाडी म,वाराणसी.

६. प्रियोळकर, अ. का : मुसलमानांची जुनी मराठी कविता,

७. ढेरे, रा. चिं : मुसलमान मराठी संत कवी, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.

८. पठाण, यु. म : मुसलमान सूफी संतांचे मराठी साहित्य.

९. मोरजे, गंगाधर : ख्रिस्ती मराठी वाङ्मय फादर स्टीफन ते १९६० अहमदनगर

१०. इर्लेकर, सुहासिनी : संतकवी आणि कवयित्री - एक अनुबंध, स्नेवर्धन प्रकाशन, पुणे

११. अक्कोळे, सुभाषचंद्र : प्राचीन मराठी जैन साहित्य, सुविचार प्रकाशन, नागपूर

आंतरजालावरील संदर्भ

१. भालेराव, इंद्रजित : संत आणि पंत कवितेची तुलना, ज्ञानोपासक महाविद्यालय, मराठी विभाग, परभणी
https://youtu.be/dqKC392pe28?si=bLktNidI4mAPteOB

B. A. III SEMESTER V

Course Category : Major Mandatory

Course Name : भाषा आणि भाषाविज्ञान

Course Code : BAU0325MML201E02

Course Credits : 04 **Teaching Hours** -60

Marks: Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning Outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. भाषा म्हणजे काय हे समजून घेता येईल.
२. भाषेची कार्ये अभ्यासता येतील.
३. भाषाभ्यासाच्या पारंपरिक आणि आधुनिक अभ्यासपद्धती अभ्यासता येतील.
४. आधुनिक भाषाभ्यासाची पद्धत समजून घेता येईल.
५. भाषाविज्ञानाचा इतर अभ्यासक्षेत्राशी असलेला परस्परसंबंध समजून घेता येईल.

विभाग **घटक/ Unit**
(Module**)**

विभाग १ : भाषेचे स्वरूप आणि कार्य **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. भाषा म्हणजे काय?
२. भाषा आणि संदेशन
३. भाषेची वैशिष्ट्ये
४. भाषेचे कार्य
५. भाषांकडे पाहण्याचा वैज्ञानिक दृष्टिकोन

विभाग २ : भाषाभ्यास : पारंपरिक आणि आधुनिक **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. भाषा आणि भाषाभ्यास
२. भाषाभ्यासाची वाटचाल
३. भाषाभ्यासाच्या पारंपरिक पद्धती
    १. ऐतिहासिक भाषाभ्यास
    २. तौलनिक भाषाभ्यास
४. आधुनिक भाषाभ्यास

विभाग ३ : आधुनिक भाषाभ्यास : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. आधुनिक भाषाभ्यासाचा प्रारंभ
२. वर्णनात्मक किंवा संरचनावादी भाषाभ्यास
३. संरचनावादी भाषाभ्यासाच्या परंपरेची ओळख
४. स्वनिमविचार

विभाग ४ : भाषाविज्ञान आणि इतर अभ्यासक्षेत्रे (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. भाषाविज्ञान आणि कोशविज्ञान

२. भाषाविज्ञान आणि मानववंशविज्ञान

३. भाषाविज्ञान आणि समाजविज्ञान

४. भाषाविज्ञान आणि मनोविज्ञान

साधनग्रंथ

१. कदम, महेंद्र : मराठीचे वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००३

२. कुलकर्णी, आरती : भाषाविज्ञान संकल्पना व स्वरूप, विजय प्रकाशन, नागपूर, २००५

३. कालेलकर, ना. गो. : ध्वनिविचार, डेक्कन कॉलेज प्रकाशन पुणे, १९५०

४. कालेलकर, ना. गो. : भाषा आणि संस्कृती, मौज प्रकाशन गृह मुंबई, १९६२

५. कालेलकर, ना. गो. : भाषा : इतिहास आणि भूगोल, मौज प्रकाशन गृह मुंबई, १९६४

६. काळे, कल्याण-सोमण, अंजली (संपा.) : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि पद्धती, गोखले एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक १९८२

७. गजेंद्रगडकर, श्री. ना : भाषा आणि भाषाशास्त्र, व्हिनस प्रकाशन, पुणे १९७९

८. गवळी, अनिल : भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा, मेहता बुकसेलर्स, कोल्हापूर, २०२०

९. मालशे, मिलिंद : सोस्यूर ते चॉम्स्की, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई

१०. मालशे, मिलिंद : आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ्मय गृह मुंबई, १९९८.

११. मालशे-इनामदार-सोमण (संपा.) : भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक, संजय प्रकाशन पुणे, १९८२

१२. माहुलकर, दिनेश : वृद्धी : भाषेचे आणि भाषाभ्यासाचे विकसन, राज्य मराठी विकास संस्था मुंबई , २०००

१३. सरवदे, अक्षय : बोलीविज्ञान, भाषा विकास संशोधन, संस्था, कोल्हापूर, २०२३

- **आंतरजालीवरील संदर्भ**

१. मिलिंद मालशे – सह्याद्री दूरदर्शन
https://youtu.be/LNKg6mxpci0?si=bobvLUInYW4948Eq

२. मिलिंद मालशे - सोस्यूर ते चॉम्स्की
https://youtu.be/j7ZXc7VBj2M?si=2VFa7DLo7Y1uvdCe

३. अशोक केळकर – व्यक्ती आणि विचार : ऐवज, (लघुपट) दिग्दर्शक-अतुल पेठे, अनुष्टुभ वितरण

B.A. III Semester V

Course Category : MAJOR MANDATORY

Course Name : साहित्यशास्त्र

Course Code- BAU0325MML201E03

Course Credits : 02 **Teaching Hours** -30

Marks: Semester End : 40 **Internal Assessment** : 10 Total Marks : 50

- **Course Learning Outcomes**

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. साहित्याची संकल्पना व स्वरूप समजून येईल.
२. साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभव विशेषांचे स्वरूप सांगता येईल.
३. साहित्याची प्रयोजने समजून घेता येतील.
४. साहित्यनिर्मिती प्रक्रियेचे स्वरूप समजून येईल.
५. साहित्या निर्मितीच्या धारणांचे आकलन होईल.

विभाग **घटक/ Unit**
(Module)

विभाग १ : साहित्याची लक्षणे आणि प्रयोजने **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

साहित्याच्या व्याख्या

१. प्राचीन भारतीय - भामह, मम्मट, आनंदवर्धन, विश्वनाथ
२. पाश्चात्य - वर्डस्वर्थ, कोर्टहोप, मॅथ्यू अर्नोल्ड, कार्लाइल

साहित्याची लक्षणे

३. प्राचीन भारतीय - शब्दविचार, ध्वनी, रस, रमणीयता
४. पाश्चिमात्य/आधुनिक - कल्पना भावना, विचार, उदात्तता, अभिव्यक्ती

साहित्याची प्रयोजने :

यश, अर्थप्राप्ती, व्यवहारज्ञान, उपदेश, आनंद, आत्माविष्कार, जिज्ञासापूर्ती,
पलायनवाद, इच्छापूर्ती अथवा स्वप्नरंजन, जीवनानुभूती, समाजप्रबोधन

विभाग २ : साहित्यनिर्मितीची कारणे **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. प्रतिभा : स्वरूप आणि विशेष

प्रतिभाव्यापर, अपूर्वनिर्मितीक्षमता, प्रतिभा ही वेडाची बहीण,
प्रतिभेचे अलौकिकत्व

२. बहुश्रुतता, अभ्यास, भावनात्मकता
३. उत्पेक्षा, चमत्कृती, स्वास्थ्य (मानसिक व शारीरिक)
४. लेखकाचा दृष्टिकोन

साधनग्रंथ

१. करंदीकर, गो. वि : ॲरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र, पॉप्युलर प्रकाशन, पुणे
२. कुलकर्णी. गो. म (संपा) : नवसमीक्षाः काही विचारप्रवाह, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे
३. गाडगीळ, स. रा : काव्यशास्त्रप्रदीप, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७३
४. गोविलकर, लीला : भारतीय साहित्यविचार, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००३
५. जाधव, उदय : काव्यशास्त्र : आकलन आणि आस्वाद, कैलास पब्लिकेशन, औरंगाबाद, २०१३
६. जाधव, मा. मा (संपा) : अक्षरगाथा (मराठी साहित्यविचार विशेषांक) मासिक, नांदेड, एप्रिल, २०१४
७. जोग. रा. श्री : अभिनव काव्यप्रकाश, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७५
८. देशपांडे, ग. त्र्यं : भारतीय साहित्यशास्त्र, पॉप्युलर प्रकाशन, प्रा. लि. मुंबई, २०२०
९. पाटील, म. सु : भारतीयांचा साहित्यविचार, चेतश्री प्रकाशन, अमळनेर
१०. पुंडे, दत्तात्रय व तावरे, स्नेहल (संपा.) : साहित्यविचार, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९५

आंतरजालावरील संदर्भ

१. साहित्याची प्रयोजन (भारतीय) भाग – १ प्रा. डॉ. राजकुमार यल्लावाड
https://youtu.be/pbHc4a0O2sw?si=qNyUfIKkQWzJXB6x
२. साहित्य निमितीची जनक कारणे (YCMOU)
https://youtu.be/STyO0o5SDco?si=KSlV7_37CrYJb4lR

B.A. III, Semester - V

Course Category : Major Elective - I

Course Name : **वाङ्मयप्रवाह : मध्ययुगीन**

कलाकृती - आज्ञापत्र, (संपा.) : विलास खोले, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई

Course Code – BAU0325MML201F04

Course Credits : 04 **Teaching Hours** -60

Marks: Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning Outcomes –

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. मध्ययुगीन मराठी गद्यलेखनशैलीचे स्वरूप लक्षात येईल.

२. आज्ञापत्राचे भाषिक विशेष लक्षात येतील.

३. शिवकालीन समाजजीवन, राजनीती, प्रशासनाचे स्वरूप लक्षात येईल.

४. छत्रपती शिवाजी महाराजांचे राजनैतिक द्रष्टेपण लक्षात येईल.

५. मराठी भाषेचा विकासक्रम लक्षात येण्यास मदत होईल.

विभाग **घटक/ Unit**

(Module)

घटक १ : **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. शिवकालीन राजकीय, सामाजिक पार्श्वभूमी

२. शिवकालीन मराठी गद्याचे स्वरूप

३. आज्ञापत्र लेखन प्रेरणा व लेखक परिचय

४. आज्ञापत्र : १. शिवाजी महाराजांचे राज्य २. शिवराज्यावरील संकटाचा प्रतिकार

घटक २ : **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. आज्ञापत्र : प्रकरण ३ - राजकर्तव्ये

२. आज्ञापत्र : प्रकरण ४ - प्रधान

३. आज्ञापत्र : प्रकरण ५ - साहुकार

घटक ३ : **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. आज्ञापत्र : प्रकरण ६ - वतनदार

२. आज्ञापत्र : प्रकरण ७ - वृत्ती

३. आज्ञापत्र : प्रकरण ८ - दुर्ग

घटक ४ : **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. आज्ञापत्र प्रकरण ९ – आरमार

२. आज्ञापत्र राजकीय, सामाजिक दस्तऐवज

३. आज्ञापत्रः वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये

साधनग्रंथ

१. खोले, विलास (संपा.) : आज्ञापत्र, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, आठवी आवृत्ती, २०१२

संदर्भग्रंथ

१. कुलकर्णी, श्री. रं : शिवकालीन राजनीती आणि रणनीती, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९९४
२. कुंटे, भ. ग (संपा.) : शिवरायासी आठवावें, संयुक्त व्यवस्थापन मंडळ, शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, मुंबई, १९७५
३. राजवाडे, वि. का : ऐतिहासिक प्रस्तावना, खंड ६, चित्रशाळा प्रेस. पुणे, १९२८
४. शेजवलकर, त्र्यं. शं : श्री शिवछत्रपती संकल्पित शिवचरित्राची प्रस्तावना, आराखडा व साधने, मराठा मंदिर, मुंबई, १९६४
५. Sarkar, Sir Jadhunath: Shivaji and His Times, Orient Lohman's 1st impression, New Delhi, 1973.

- **आंतरजालीवरील संदर्भ**

१. बखर वाङ्मय - शेलेंद्र लेंडे, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
https://youtu.be/sXOovTLg40U?si=W_tMZ1bRn0L7rg4W
२. बखर वाङ्मय : प्रेरणा व स्वरूप, विलास पाटील.
https://youtu.be/NXKLf15E-PE?si=dE3N_416G_cLjIDv

B.A. III, Semester - V

Course Category : Major Elective - II

Course Name : **मराठी भाषा आणि रोजगाराच्या संधी**

Course Code – BAU0325MML201F05

Course Credits : 04 **Teaching Hours** -60

Marks: Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. भाषा आणि साहित्याच्या अध्ययनातून प्राप्त होणाऱ्या रोजगाराच्या विविध संधींची माहिती होईल .
२. रोजगाराभिमुख, उपयोजित आणि व्यावहारिक मराठीची भाषिक कौशल्ये प्राप्त होतील.
३. समाजजीवनाच्या विविध क्षेत्रांतील रोजगाराच्या संधी व त्यासाठीची कौशल्ये अवगत होतील.
४. रोजगारांच्या पारंपरिक संधीबरोबरच नवनवीन क्षेत्रातील संधी व त्यासाठीच्या कौशल्यांची माहिती होईल
५. विद्यार्थ्यांमध्ये सर्जनशील भाषिक कौशल्ये निर्माण होतील.
६. विद्यार्थ्यांना विविध क्षेत्रांमध्ये रोजगाराच्या संधी प्राप्त होतील

विभाग **घटक/ Unit**

(Module**)**

विभाग १ : मराठी भाषा आणि रोजगार **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. भाषा आणि उद्योग, सेवाक्षेत्र व अर्थव्यवस्था यांचा परस्परसंबंध
२. भाषेचे व्यावसायिक - आर्थिक महत्त्व
३. व्यक्तिमत्व विकास व करिअरमध्ये भाषेचे महत्त्व
४. बदलते रोजगार प्रवाह व भाषिक कौशल्ये
५. नोकरीसाठी अर्जलेखन
६. स्वपरिचय पत्र (Bio data)
७. मुलाखतीची तयारी व मुलाखत कशी द्यावी?
८. देहबोली

विभाग २ : शासन, प्रशासन व न्यायालयीन क्षेत्रातील मराठी आणि रोजगार संधी

१. स्पर्धा परीक्षेतील मराठी आणि संधी
२. शासन व्यवहारातील मराठी : शासन निर्णय, परिपत्रके, अहवाल लेखन
३. प्रशासकीय क्षेत्रातील मराठी : कार्यालयीन पत्रव्यवहार, टिप्पणी लेखन, सभेची सूचना व इतिवृत्त लेखन, जाहीर निवेदन इ.
४. न्यायालयीन क्षेत्रातील मराठीचे स्वरूप व वापर
५. प्रशासकीय पारिभाषिक संज्ञा

विभाग ३ : प्रसारमाध्यमांमधील लेखन व रोजगाराच्या संधी (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. प्रसारमाध्यमांचे प्रकार : मुद्रित माध्यमे व इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे

२. मुद्रितमाध्यमांसाठी लेखन : बातमी लेखन/ प्रेस नोट, स्तंभलेखन, सदर लेखन, प्रासंगिक लेखन इ.

३. आकाशवाणीसाठी लेखन : प्रकार व स्वरूप

४. चित्रवाणीसाठी (टीव्ही) लेखन : प्रकार व स्वरूप

५. माध्यमांसाठी मुलाखत

६. मुक्त पत्रकारिता (फ्री लान्सिंग)

घटक ४ : डिजिटल माध्यमे व आशय (Content) लेखन (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. डिजिटल माध्यमे : संकल्पना, प्रकार व स्वरूप

२. सोशल मीडिया : प्रकार व त्यावरील लेखनाचे स्वरूप

३. ब्लॉग लेखन - व्यावसायिक ब्लॉगिंग

४. डिजिटल पत्रकारिता

५. फीचर रायटिंग

६. डिजिटल माध्यमांसाठी आशय लेखन (कंटेंट क्रिएशन)

७. युनिकोड

संदर्भग्रंथ

१. अहिरे, गजेंद्र : स्टोरी टेलर, रोहन प्रकाशन, पुणे, २०१७

२. कहाते, अतुल : फेसबुक, मेहता पब्लिकेशन, पुणे

३. काळे, कल्याण, पुंडे, द. दि : व्यावहारिक मराठी, निराली प्रकाशन, पुणे, २००७

४. कोण्णूर, सुजाता, व इतर : माहिती तंत्रज्ञान संपूर्ण ओळख, डायमंड पब्लिकेशन, पुणे

५. गवस, राजन, शिंदे, अरुण व पाटील, गोमटेश्वर : भाषिक सर्जन आणि उपयोजन, दर्या प्रकाशन, पुणे, २०१२

६. गवळी, अनिल : मराठी भाषा : आज आणि उद्या, दर्या प्रकाशन, पुणे, २०१८

७. गवळी, अनिल व मोरे, नंदकुमार : भाषासंवाद, सायन पब्लिकेशन, पुणे, २०१३

८. गोडबोले, अच्युत : इन्फोटेक, मधुश्री पब्लिकेशन, पुणे, २०२१

९. गोविलकर, लीला : व्यावहारिक मराठी, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, २००७

१०. जिगे, सर्जेराव व इतर : समाजमाध्यमांवरील लेखन कौशल्ये, साकेत प्रकाशन, छत्रपती संभाजीनगर

११. जोशी, नीलांबरी : माध्यमकल्लोळ, मनोविकास प्रकाशन, पुणे, २०२२

१२. नसिराबादकर, ल. रा : व्यावहारिक मराठी, भाषाविकास संशोधन संस्था, कोल्हापूर

१३. पेंडसे, अंजली : देहबोली, नीलकंठ प्रकाशन, पुणे, २०२४

१४. मोकाशी, मधुकर : व्यक्तिमत्त्व विकास आणि भाषा, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००९

१५. रानडे संजय : माध्यम अभ्यास व माध्यम समीक्षा, डायमंड पब्लिकेशन, पुणे

१६. रेगे, मे, पुं (संपा) : नवभारत (मासिक), व्यावहारिक मराठी विशेषांक, प्राज्ञपाठशाळा मंडळ, वाई, ऑगस्ट- सप्टेंबर, १९८१

१७. लागू, श्रीराम : वाचिक अभिनय, राजहंस प्रकाशन, पुणे

१८. वरखेडे, रमेश: सायबर संस्कृती, इन्स्टिट्यूट ऑफ नॉलेज इंजिनिअरिंग

१९. वंदिले, सुरेश : मराठी भाषा संधी आहे सर्वत्र, शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर

२०. शिविम संशोधन पत्रिका, मराठी भाषा आणि तंत्रज्ञान विशेषांक, ऑक्टो-डिसें. २०२०, शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर

२१. शासन व्यवहारातील मराठी, समस्या, स्वरूप व प्रक्रिया, भाषा संचालनालय, मुंबई, १९९७

२२. भागवत गीता – प्रशासकिय मराठी भाषेचा विकास, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई, १९९६

२३. भागवत गीता – राजभाषा मराठीचा पायाशी, डिंपल पब्लिकेशन, मुंबई, २०१६

- **आंतरजालीवरील संदर्भ**

१. गोडबोले, अच्युत : AI बद्दल सगळं काही, बीबीसी मराठी.
https://youtu.be/DJXBwbDw1V8?si=7x277aCQ8IwOUaz9

२. मराठी भाषा व रोजगाराची संधी- संचनालय, महाराष्ट्र राज्य
https://www.youtube.com/live/V3WbPx7dJ-g?si=h-M65RsyzrJPCRFi

३. सावंत विवेक करिअर मंत्रा, झी २४ तास
https://youtu.be/hukwmIMwaD0?si=Te57UnDKtkAQoa7x

४. गायकवाड, समीर – प्रीसिजन, वाचन अभियान
https://youtu.be/hFv5JcDDVpk?feature=shared

B. A. III SEMESTER - V

Course Category : **MINOR MANDATORY -III**

Course Name - निवडक विनोदी वाङ्मय

Course Code - BAU0325MML201E11

Course Credits : 04 **Teaching Hours** - 60

Marks: Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning Outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. विनोद वाङ्ग्यप्रकाराची संकल्पना व स्वरूप समजेल.
२. विनोदी साहित्याचे विविध प्रकार सांगता येतील.
३. मराठी विनोदी लेखनाची परंपरा परिचित होईल.
४. मराठीतील विनोदी कथांचा परिचय होईल.
५. कथा व व्यक्तिचित्रणात्मक प्रकारातील विनोदात्मकतेचा आविष्कार ज्ञात होईल.

विभाग **घटक/ Unit**

(Module)

विभाग १ : विनोद वाङ्ग्यप्रकाराची संकल्पना व स्वरूप **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. विनोद संज्ञा, संकल्पना, स्वरूपविशेष
२. विनोद साहित्याचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये
३. मानवी जीवनातील विनोदाचे महत्त्व
४. मराठीतील विनोदी साहित्याची परंपरा

विभाग २ : १. चिं. वि. जोशी **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. वरसंशोधन
२. पहारा

२. पु. ल. देशपांडे

१. चितळे मास्तर
२ . नारायण

विभाग ३ : १. द. मा. मिरासदार **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. माकडांच्या राज्यात
२. थट्टेखोर आबा नाना

२. शंकर पाटील

१. धिंड
२. खेळखंडोबा

विभाग ४ : १. आप्पासाहेब खोत **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. गवनेर
२. कोंबडी

२. स्नेहल जोशी

१. एक उंदीर विरुद्ध समस्त मांजरजात
२. आला रे आला

साधनग्रंथ

१. जोशी, चिं .वि : चिमणरावाचे चऱ्हाट, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन गृह ,पुणे, १९६८
२. देशपांडे, पु. ल : व्यक्ती आणि वल्ली, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, २०१४
३. पाटील, शंकर : धिंड, मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे, २०२५
४. पाटील, शंकर : बंधारा, मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे, २०२५
५. मिरासदार, द. मा : हसणावळ, मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे, २०१७
६. खोत, आप्पासाहेब : मरणादारी ,सन्मित्र प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१५
७. जोशी, स्नेहल : रामायणाचे महाभारत, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २०१०

संदर्भग्रंथ

१. अत्रे, प्र. के : विनोदगाथा, परचुरे प्रकाशन, पुणे, १९७०
२. पवार, गो. मा : 'विनोद : तत्त्व आणि स्वरूप, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, २००६
३. पवार, गो. मा : विनोदाची आविष्काररूपे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
४. केळकर, न. चिं : हास्यविनोद मीमांसा, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९५८
५. गाडगीळ, बाळ : विनोद तत्त्वज्ञान, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे, १९९३
६. कर्वे, स्वाती : चिं. वि. जोशी, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली
७. मिरासदार, द. मा : मिरासदारी, (संपा, वा. ल. कुलकर्णी), मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे.
८. 'मराठी विश्वकोश', महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ , वाई
९. गोडबोले, मंगला : पु. ल. चांदणे स्मरणाचे, राजहंस प्रकाशन, पुणे
१०. टाकसाळे, मुकुंद : पु. ल. नावाचे गारुड, मॅजेस्टिक प्रकाशन, पुणे

आंतरजालीवरील संदर्भ

१. साहित्यसेतू, भाग-०१- राज्य मराठी विकास संस्था
https://www.youtube.com/live/by7wrMu8ypg?si=ellBowpVJVBuXAxT
https://youtu.be/apnrSZ2RDww?si=Xt6JaJZ4JW6uhSNl
https://youtu.be/KpbbCSN2O9U?feature=shared
२. मिरासदार, द. मा : मुलाखत, सह्याद्री, दूरदर्शन, मुंबई
https://youtu.be/QuUKgWKlvA8?si=aDLbhetkWF2St7Us
३. गवनेर आणि कोंबडी या कथा यूट्यूबवर
Appasaheb khot offical

B. A. III SEMESTER V

Course Category: OPEN ELECTIVE - V

Course Name: अनुभवकथन: तीन मुलांचे चार दिवस

अनुभवकथन- तीन मुलांचे चार दिवस- साधना प्रकाशन, पुणे

Course Code: BAU0325OEL201E12

Course Credits : 02 **Teaching Hours** -30

Marks: Semester End : 40 **Internal Assessment** : 10 Total Marks : 50

Course Learning Outcomes:

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. आदिवासी समाज, संस्कृती व समस्यांचे आकलन होईल..
२. समाजभान जागृत होऊन भोवतालचे जग समजून घेण्याची व समाजसेवेची प्रेरणा मिळेल.
३. विकास म्हणजे शाश्वत व सर्वांगीण विकास ही संकल्पना विकसित होतील.
४. वाचन अभिरुची व सर्जनशील लेखन व समवयस्क भाषिक विश्व समजून घेता येईल.

विभाग **घटक/ Unit**

(Module)

विभाग १. अनुभवकथन : एक लेखनप्रकार **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. अनुभवकथन स्वरूप आणि आविष्कार
२. आदर्श पाटील याचे अनुभवकथन
३. विकास वाळके याचे अनुभवकथन
४. श्रीकृष्ण शेवाळे याचे अनुभवकथन

विभाग २. सामाजिक, सांस्कृतिक, पर्यावरणीय संदर्भ व भाषिक अभिव्यक्ती **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. आदिवासी समाज, संस्कृती आणि आदिवासींच्या समस्या
२. निसर्ग, पर्यावरण विकास, मानवी संस्कृती यांचा परस्पर संबंध
३. तीन मुलांचे चार दिवस : भाषिक वैशिष्ट्ये

साधनग्रंथ

१. आदर्श, विकास, श्रीकृष्ण : तीन मुलांचे चार दिवस, साधना प्रकाशन, पुणे, २०२८

संदर्भ ग्रंथ

१. साधना, दिवाळी अंक, पुणे, २०१४
२. मुनघाटे, प्रमोद : आदिवासी मराठी साहित्य : स्वरूप आणि समस्या', दुसरी आवृत्ती, भाषाविकास संशोधन संस्था, कोल्हापूर, जानेवारी २०२५,

- **आंतरजालीवरील संदर्भ**

१. साधना, मासिक, पुणे, मिलिंद बोकील यांचे भाषण,
https://www.weeklysadhana.in/index.php/view_article/milind-bokil-speech-on-book-tin-mulanche-char-diwas
२. अहिरे, गजेंद्र : स्टोरी टेलर, रोहन प्रकाशन, पुणे, २०१७
https://www.storytel.com/in/books/safar-manusakichi-1423662
https://www.esakal.com/pune/tin-mulanche-char-divas-book-publish-25804
३. अनुभव भाषण , https://www.youtube.com/watch?v=3J8XzFkyNls

B. A. III SEMESTER V

Course Category : Field Project

Course Name : क्षेत्रीय प्रकल्प

Course Code: BAU0325OEL201E13

Course Credits : 02 **Teaching Hours** - 30

Marks : Semester End : 40 **Internal Assessment** : 10 Total Marks : 50

Nature of the Field Project (B.A. III/Final Year)

- **Fieldwork and Data Collection :** The core of the project involves visiting specific locations to collect primary data related to a chosen topic in literature, languages, or Culture-social sciences.
- **Research-Oriented :** The project requires students to identify a problem, conduct a review of literature, and apply research methodologies.
- **Social/Community Focus :** Projects often require students to work on topics that involve cultural, Linguistic and Language Studes studies in their local community.
- **Report Writing :** Students must submit a written project report based on their findings, upto 20 Pages.
- **Assessment :** The project is evaluated based on the relevance of the topic, the research methodology used, data analysis, and the final findings/suggestions. A viva-voce is often part of the final evaluation, conducted by Concerned teachar.

क्षेत्रीय प्रकल्पासाठी संभाव्य विषय : नमुना क्षेत्रे

१. **लेखक/कवींची मुलाखत:** तुमच्या परिसरातील दोन स्थानिक लेखक किंवा कवींची मुलाखत घेऊन त्यांच्या साहित्याचा अभ्यास करणे.

२. **भाषेचा वापर :** बँका, टपाल कार्यालय किंवा सरकारी कार्यालयांमध्ये मराठी भाषेचा होणारा वापर, त्याचे सर्वेक्षण आणि विश्लेषण.

३. **लोकसाहित्य :** स्थानिक लोकगीते, म्हणी, वाक्प्रचार किंवा लोककलांचा (उदा. भारूड, पोवाडा) अभ्यास व संकलन.

४. **ग्रंथालय अभ्यास :** एखाद्या स्थानिक सार्वजनिक ग्रंथालयाची कार्यपद्धती आणि वाचक चळवळीचा अभ्यास.

५. **बोलीभाषा :** तुमच्या गावातील किंवा परिसरातील विशिष्ट बोलीभाषेचे शब्द आणि त्यांचे अर्थ यांवर आधारित प्रकल्प.

६. **प्रशासकीय मराठी :** नजीकच्या शासकीय कार्यालयांमध्ये मराठी भाषेचा वापर : धोरण आणि प्रत्यक्ष स्थितीवर आधारित प्रकल्प किंवा प्रशासनातील अधिकृत पत्रव्यवहारात मराठीची अंमलबजावणी : क्षेत्रीय सर्वेक्षण

७. **पत्रकारिता क्षेत्र :** मराठी दैनिकांतील, कार्यालयातील, भाषिक वापर, उपसंपादक व वृत्तसंपादक यांच्या कार्यातील कामाचे स्वरूप व जबाबदारी याबाबतचा प्रकल्प. क्रीडावृत्तलेखन : प्रत्यक्ष अनुभव व भाषिक लेखनाचे स्वरूप : एक अभ्यास.

८. **आकाशवाणी व दूरदर्शन क्षेत्र :** आकाशवाणीवरील निवेदनाचे भाषिक स्वरूप, आकाशवाणीवरील कार्यक्रमाचे स्वरूप भाषिक लेखन : एक अभ्यास, दूरदर्शनवरील मराठी कार्यक्रमांचे व्यवस्थापन व भाषाशैली : एक अभ्यास, रेडिओ जॉकी (RJ) यांच्या भाषिक शैलीचे विश्लेषण प्रकल्प.

९. **चित्रपट व नाट्य क्षेत्र :** मराठी चित्रपट, पटकथा लेखन आणि भाषिक वापर यांचा अभ्यास, नाट्यप्रयोग व्यवस्थापनातील भाषिक कौशल्यांची गरज

१०. **जाहिरात व संवाद कौशल्य :**मराठी जाहिरातीतील भाषिक शैली व प्रयोगशीलता .जनसंपर्क अधिकाऱ्यांच्या संवादकौशल्याचा अभ्यास,सूत्रसंचालनातील भाषिक सौष्ठव व अभिव्यक्ती

११. प्रकाशन व्यवहार : प्रक्षाना व्यावाघाराचे स्वरूप, संहिता निवड, छपाई, वितरण, संपादकीय संस्कार यांचा अभ्यास करणे मराठी नियतकालिकांचे संपादन कार्य : प्रत्यक्ष अभ्यास प्रकल्प. मुद्रित शोधक (Proofreader) यांची भूमिका आणि कार्याचे स्वरूप जाणून घेणे.

१२.**शिक्षण क्षेत्र :** प्राथमिक व माध्यमिक स्तरावर मराठी अध्यापनातील पद्धती भाषा स्वरूप, महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांची मराठी भाषिक वैशिष्ट्ये.

प्रकल्प अहवालाचा आराखडा (Format) : अहवाल लिहिताना खालील पायऱ्या पाळाव्यात

१. प्रकल्पाचे शीर्षक : निवडलेला विषय स्पष्ट असावा.

२. प्रसाविक : विषयाची थोडक्यात माहिती आणि महत्त्व.

३. उद्दिष्ट्ये : प्रकल्प करण्यामागची नेमकी कारणे (उदा. मराठी भाषेचा प्रसार अभ्यासणे)

४. कार्यपद्धती : माहिती कशी गोळा केली? (उदा. मुलाखत, सर्वेक्षण किंवा प्रत्यक्ष भेट).

५. माहितीचे विश्लेषण : गोळा केलेल्या माहितीचे वर्गीकरण आणि विवेचन.

६. निष्कर्ष : प्रकल्पातून तुम्हाला काय समजले किंवा काय साध्य झाले.

७. संदर्भसूची : वापरलेली पुस्तके, वृत्तपत्रे किंवा संकेतस्थळांची यादी.

संदर्भग्रंथ

१. दास्ताने, संतोष : प्रकल्प कार्य (Project Work), रामचंद्र आणि कंपनी प्रकाशन, पुणे

२. भांडारकर, प्र. ल : सामाजिक संशोधन पद्धती, महाराष्ट्र विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिती मंडळ, मुंबई

३. आगलावे, प्रदीप : संशोधन पद्धतिशास्त्र व तंत्र, साईनाथ प्रकाशन, नागपूर

४. पवार, स .ना व पाटील, आर .बी : क्षेत्र तंत्रे आणि प्रकल्प अहवालाची ओळख , अथर्व पब्लिकेशन्स, पुणे

५. प्रकल्प पद्धती (Project Methodology) , मराठी विश्वकोश, म. रं. सा. सं. मं., मुंबई

६. क्षेत्रीय प्रकल्प (Field Project) मार्गदर्शक पुस्तिका - यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ (YCMOU)

७. सामाजिक संशोधनपद्धती आणि तंत्रे, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर

B.A. Part-III Semister VI

Course Category - MAJOR MANDATORY

Course Name - मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ. स. १५०० ते १८५०)

Course Code- BAU0325MML201F06

Course Credits : 04 **Teaching Hours** - 60

Marks : Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning Outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. मराठी वाङ् मयाचा कालिक अभ्यास करणे.
२. मध्ययुगीन मराठी वाङ्म्याचा स्थूल परिचय करून घेणे.
३. पंडित कवी व त्यांची रचना यांचा परिचय करून घेणे.
४. बखर वाङ् मय आणि शाहिरी यांचे स्वरूप अभ्यासणे.
५. मराठी साहित्याबद्दलची विद्यार्थ्यांची आवड विकसित करणे.

विभाग **घटक/ Unit**
(Module)

विभाग १ : इसवी सन १५०० ते इसवी सन १६०० (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. **एकनाथांची साहित्य संपदा**

चतु:श्लोकी भागवत, एकनाथी भागवत, भावार्थ रामायण, गवळणी, भारुड इत्यादी रचना

२. समकालीन कवी - विष्णुदास नामा आणि कृष्णदास मुदगल

विभाग २ : इसवी सन १६०० ते इसवी सन १७०० स्थूल कालखंड (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. तुकारामांची अभंग रचना
२. रामदासांची ग्रंथरचना - करुणाष्टके, रामायणे, मनाचे श्लोक, दासबोध, स्फुट प्रकरणे
३. तुकाराम शिष्या बहिणाबाई

विभाग ३ : इसवी सन १६०० ते इसवी सन १८०० स्थूल कालखंड (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. निवडक पंडित कवींच्या काव्यांचा अभ्यास – मुक्तेश्वर, वामन पंडित, श्रीधर पंडित, मोरोपंत

विभाग ४ : इसवी सन १६०० ते इसवी सन १८०० स्थूल कालखंड (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. मराठीतील गद्य वाङ् मय

अ. ख्रिस्तपुराणाची प्रस्तावना, धर्मामृत गद्य

ब. बखर वाङ् मय - शिवपूर्वकालीन, शिवकालीन, पेशवेकालीन बखरी- स्वरूप आणि विशेष (प्रत्येकी दोन)

२. शाहिरी वाङ्मय - महत्त्वाचे शाहीर –अनंत फंदी, राम जोशी, होनाजी बाळा, सगन भाऊ

मूलभूत वाचन

१. नसिराबादकर, ल. रा : प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाषाविकास संशोधन संस्था प्रकाशन, कोल्हापूर
२. देशपांडे, अ. ना : प्राचीन मराठी वाङ् म याचा इतिहास, खंड एक ते चार. व्हीनस प्रकाशन, पुणे.
३. पांगारकर, ल. रा : प्राचीन मराठी वाङ् मयाचा इतिहास. खंड एक ते तीन , महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
४. मंचरकर, र. बा : धर्मसंपदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ् मय, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

५. गवळी, अनिल : सर्वात्मभावी तुकाराम, सायन पब्लिकेशन प्रा. लि. पुणे

६. सपकाळे, प्रकाश : संत तुकाराम, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगाव

७. वाटवे के. ना (संपा.) : प्राचीन मराठी पंडित काव्य

८. फाटक, न. र : श्री एकनाथ वाङ् मयदर्शन आणि कार्य, मौज प्रकाशनगृह, मुंबई

९. सरदेशमुख, त्र्यं. वि : रामदास प्रतिमा आणि बोध, अस्मिता प्रकाशन, पुणे

१०.हेरवाडकर, र. वि : मराठी बखर, व्हिनस प्रकाशन, पुणे

११. सहस्रबुद्धे, म. ना : मराठी शाहिरी वाङ्मय, ठोकळ प्रकाशन, पुणे

पूरक वाचन

१. तुळपुळे, शं. गो (संपा.) : मध्ययुगीन मराठी वाङ् मयाचा इतिहास, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे

२. तुळपुळे शं. गो (संपा.) : मराठी वाङ् मयाचा इतिहास, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे

३. उपासे, शिवशंकर : मराठी काव्यातील शिवदैवत दर्शन, अख्यान्काव्य व स्फुट काव्य, तेरा ते अठरावे शतक, भारतीय शोध प्रतिष्ठान, जंगमवाडी मठ, वाराणसी

४. पाटील, तानाजी : संत साहित्यातील सामाजिकता, विश्वकर्मा प्रकाशन, पुणे

संदर्भ ग्रंथ

१. बडवे, सतीश : मध्ययुगीन साहित्यविषयी, मीरा प्रकाशन, औरंगाबाद

२. फाटक, न. र : श्री रामदास वाङ् मय आणि कार्य

३. माटे, श्री. म : संत, पंत आणि तंत, ठोकळ प्रकाशन, पुणे

४. ग्रामोपाध्ये, गं. ब : मराठी बखर गद्य, व्हीनस बुक स्टॉल, पुणे

५. शिंदे, विश्वनाथ : शाहिरी वाङ्मयाच्या धारा, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे

६. केळकर, य. न : मराठी शाहीर आणि शाहिरी वाङ्मय, पुणे विद्यापीठ, पुणे

७. मोरजे, गंगाधर : मराठी लावणी वाङ्मय, मोघे प्रकाशन, पुणे

८. वर्दे, श्री. म : मराठी कवितेचा उषःकाल आणि मराठी शाहीर, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई

- **आंतरजालीवरील संदर्भ**

१. भालेराव इंद्रजित : संत एकनाथ - जीवनदर्शन, ज्ञानोपासक महाविद्यालय, मराठी विभाग, परभणी
https://youtu.be/QZsJB1-RBvs?si=lSBNPGF8I8QaGsIR

२. भोसले शिवाजीराव : समर्थ रामदास ध्वनीफित, अलूटकर म्युझिक
https://youtu.be/vXFxrO6y0S8?si=VGKGjcq1JBqR0Tpq

३. शाहिरी वाङ्मयः प्रेरणा व स्वरूप
https://youtu.be/Jgaca-Ju7Fs?si=klgiRFHIciD12baN

४. शेवाळकर, राम : संत एकनाथ, व्यक्तित्व आणि कर्तृत्व, ध्वनिधीत, ऑनलाईन
https://youtu.be/e9DuPHkxC_w?si=p_eO9w3fQMldlFhM

५. मोरे, सदानंद : भक्ती पलीकडचा विचार, संत तुकाराम
https://youtu.be/y3EsSuClQhI?si=66LlMecfp6l-I-8O

६. साळुंखे आ. ह : संत तुकारामांना विद्रोही का म्हटले बी. बी. सी. मराठी
https://youtu.be/ImRCvUomp6s?si=mUgKgSQjlm8bTKLm

७. ठाले पाटील, कौतिकराव : ख्रिस्त पुराणाचे भाषिक स्थान, शब्दसृष्टी अभिवाचन
https://youtu.be/V08pLZhWfAw?si=JXFo817LJXOxLxoh

B. A. III SEMESTER - VI

Course Category : Major Mandatory

Course Name : मराठी भाषेचा अभ्यास

Course Code : BAU0325MML201F07

Course Credits : 04 **Teaching Hours** - 60

Marks : Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning Outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. मराठी भाषेच्या उत्पत्तीविषयीची मत-मतांतरे विशद करता येतील.
२. भाषिक परिवर्तनाची प्रक्रिया सांगता येतील.
३. मराठीवरील इतर भाषांच्या प्रभावाचे आकलन होईल.
४. बोलींचे स्वरूप, महत्त्व व मराठीच्या विविध बोली विशेष सांगता येतील.

विभाग **घटक/ Unit**

(Module)

विभाग १ : मराठी भाषेची उत्पत्ती **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. मराठी भाषेचा भूगोल.
२. मराठी भाषेच्या उत्पत्तीबाबतची मते.
३. मराठी भाषेच्या उगम काळाबाबतची मते.
४. मराठीची अभिजात परंपरा व संस्कृती.

विभाग २ : भाषिक परिवर्तन प्रक्रिया **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. स्वनपरिवर्तन (ध्वनिपरिवर्तन)
२. अर्थपरिवर्तन
३. स्वन परिवर्तनाची कारणे व प्रकार
४. अर्थ परिवर्तनाची कारणे व प्रकार

विभाग ३ : मराठीवरील प्रभाव **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. मराठीचा शब्दसंग्रह
२. मराठीवरील संस्कृतचा प्रभाव
३. मराठीवरील फारशीचा प्रभाव
४. मराठीवरील इंग्रजीचा प्रभाव

विभाग ४ : मराठीची विविध रूपे **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. बोलीचे स्वरूप आणि विशेष
२. बोलीनिर्मितीची कारणे
३. कोल्हापुरी बोली परिचय
४. खानदेशी बोली परिचय
५. चंदगडी बोली परिचय

साधनग्रंथ

१. कालेलकर, ना. गो : ध्वनिविचार, मौज प्रकाशन, पुणे, १९५०.

२.कालेलकर, ना. गो : भाषा आणि संस्कृती, मौज प्रकाशन गृह मुंबई, १९६२.

३. कालेलकर, ना. गो : भाषा इतिहास आणि भूगोल, मौज प्रकाशन गृह मुंबई, १९६४.

४. कानडे, मु. श्री : मराठी शब्दसमीक्षा, सन पब्लिकेशन पुणे, १९८९.

५. काळे, कल्याण-सोमण, अंजली (संपा.) : वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि पद्धती, गोखले एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक १९८२

६. गजेंद्रगडकर, श्री. ना : भाषा आणि भाषाशास्त्र, व्हीनस प्रकाशन, पुणे १९७९.

७. गवळी, अनिल : भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा, मेहता प्रकाशन, कोल्हापूर २०२०.

८. मालशे, मिलिंद : आधुनिक भाषाविज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन, लोकवाङ्मय गृह मुंबई, १९९८

९. मालशे-इनामदार-सोमण (संपा.) : भाषाविज्ञान : वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक, संजय प्रकाशन पुणे, १९८२

१३. वरखेडे, रमेश : समाजभाषाविज्ञान प्रमुख संकल्पना, शब्दालय प्रकाशन श्रीरामपूर, २००१

१४. गणेश, देवी (संपा.) : भारतीय भाषांचे लोकसर्वेक्षण खंड १७ वा - महाराष्ट्र, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे

१५. मोरे, नंदकुमार : चंदगडी बोली, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे

१६. चांदोरकर, पां. मा : खानदेशी बोली,

१७. आळवेकर, एकनाथ : कोल्हापुरी बोलीः तत्त्व आणि व्यवहार,

१८. सूर्यवंशी, रमेश : बोली आणि प्रमाणभाषा, अभ्यासिका प्रकाशन, छ. संभाजीनगर

१९. शिंदे, रणधीर : कोल्हापूरी बोली दै. सकाळ (पुणे), १३ व २० एप्रिल, २०२५

२०. जोगळेकर, गं. ना : महाराष्ट्र आणि मराठी भाषा, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे

२१. शिंदे विठ्ठल रामजी : निवडक विठ्ठल रामजी शिंदे, (संपा. गो. मा. पवार), साहित्य अकादमी, दिल्ली

२२. जोगळेकर, गं. ना : मराठी भाषेचा इतिहास, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे

२३. मेस्त्री, राजेंद्र, कुलकर्णी सोनल : लॅग्वेज इन द इंडियन डायस्पोरा, एंडिनबर्ग युनर्व्हिसिटी प्रेस, २०२४

- **आंतरजालीवरील संदर्भ**

१. देवी गणेश : भाषा अभिजात आणि बहुजन, विद्यार्थी उत्कर्ष मंडळ, मुंबई
https://youtu.be/ILIJ0cs9f6Q?si=1RglTRlHd26eGBu3

२. भाषिक परिवर्तन
https://youtu.be/SBs_z8u1hRY?si=OU59kjF8G9w48cmh

३. मराठीतील विविध बोली
https://www.youtube.com/live/GGFVtvFLNm4?si=hqfTBgxW6SAbdDtu

B.A. III Semester VI

Course Category - MAJOR MANDATORY

Course Name : साहित्यशास्त्र

Course Code - BAU0325MML201F06

Course Credits : 02 **Teaching Hours** -30

Marks: Semester End : 40 **Internal Assessment** : 10 Total Marks : 50

Course Learning Outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. शब्दशक्तीचे स्वरूप समजून घेता येईल.
२. शब्दशक्तींचे भाषेच्या वापरातील महत्त्व समजून येईल.
३. साहित्यातील रस या संकल्पनेचे आकलन होईल.
४. लेखक आणि वाचक यांच्यातील काव्यानंदाचे स्वरूप समजून येईल.

विभाग **घटक/ Unit**

(Module)

विभाग १ : शब्दशक्ती **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. **अभिधा :** स्वरूप आणि प्रकार
२. **लक्षणा :** स्वरूप आणि मुख्य प्रकार
३. **व्यंजना :** स्वरूप आणि मुख्य प्रकार
४. व्यंजनाशक्तीचे लेखनातील महत्त्व

विभाग २ : रसविचार आणि काव्यानंदाची चर्चा **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. स्थायिभाव आणि रस, भरतमुनीचे रससूत्र
२. कवीचा आनंद : क्रीडानंद, निर्मितीचा आनंद आणि आत्माविष्काराचा आनंद
३. रसिकाचा आनंद : ज्ञानानंद, साधारणीकरणाचा आनंद (अभिनवगुप्त), पुनःप्रत्ययाचा आनंद
४. करुणरसानंद : केवलानंदवाद, विरेचनाचा सिद्धांत

साधनग्रंथ

१. करंदीकर, गो. वि : ॲरिस्टॉटलचे काव्यशास्त्र, पॉप्युलर प्रकाशन, पुणे.
२. कुरुंदकर, नरहर : रससूत्र, इंद्रायणी साहित्य, पुणे
३. गाडगीळ, स. रा : अभिनव काव्यप्रकाश, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७५
४. गोविलकर, लीला : भारतीय साहित्यविचार, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००३
५. जाधव, उदय : काव्यशास्त्र : आकलन आणि आस्वाद, कौलास पब्लिकेशन, छ. संभाजीनगर
६. जाधव, मा. मा (संपा) : अक्षरगाथा (मराठी साहित्यविचार विशेषांक) मासिक, नांदेड, एप्रिल, २०१४
७. जोग, रा. श्री : काव्यशास्त्रप्रदीप, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७३
८. देशपांडे, ग. त्र्यं : भारतीय साहित्यशास्त्र, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २०२०
९. पाटणकर, रा. भा : कांटची सौंदर्यामीमांसा, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९७७
१०.पाटील, म. सु : भारतीयांचा साहित्यविचार, चेतश्री प्रकाशन, अमळनेर
११. पुंडे, दत्तात्रय व तावरे, स्नेहल (संपा.) : साहित्यविचार, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, १९९५

आंतरजालावरील संदर्भ

१. रस विचार
   https://youtu.be/FBfBK5qd5AA?si=0Lq9_BUagWp0jN2g
२. साहित्याची लक्षणे
   https://youtu.be/Ig-nLyY5nf8?si=vAcaWiiDQXwKyfgo

BA. III Semister VI

Course Category- Major Elective- III

Course Name- वाङ्मय प्रवाह : ग्रामीण साहित्य

Course Code- BAU0325MML201F09

साहित्यकृती – जारवा - कल्पना दुधाळ, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०२५

Course Credits : 04 **Teaching Hours** -60

Marks: Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning Outcomes

या अभ्यासपत्रिकेचा अभ्यास केल्यानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. ग्रामीण साहित्याचे स्वरूप सांगता येईल.
२. ललितगद्याची संकल्पना, स्वरूप व परंपरेची माहिती होईल.
३. ग्रामीण जीवन व संस्कृतीचे वाङ्मयीन चित्रण विशेष सांगता येतील.
४. भारतीय पारंपरिक ज्ञानव्यवस्थेचे आकलन होईल.
५. अनुभव, भाव, गंध, दृश्यरूप संवेदनांचे स्वरूप व अभिव्यक्ती समजेल.

विभाग **घटक/ Unit**
(Module)

विभाग १ : ग्रामीण साहित्य **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. ग्रामीण साहित्य : संकल्पना व स्वरूप.
२. ललितगद्य : संकल्पना स्वरूप व परंपरा.
३. कल्पना दुधाळ : वाङ्मय व लेखन विशेष

विभाग २. जारवा : आशयसूत्रे **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

लेख : रानभास, तणमोड, चित्रपेर, जारवा, आंब, वाफसा

विभाग ३. जारवा : आशयसूत्रे **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

लेख : मूठचिमूट, मनमव्हर, दिवाळी, काटेपालवी, दूधभतं, पीठपाणी

(घटक दोन व तीनमध्ये आशयसूत्रे - शेतीसंस्कृती, नातेसंबंध, ऋतुकाल, जीवनरहाटी, भावसंबंध, देशीयता, परंपरा या मुद्द्यांच्या अनुषंगाने)

विभाग ४. जारवा : रूपबंध व शैली **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. ललितगद्याचा रूपबंध
२. गद्यशैली
३. संवाद, शब्दसंग्रह
४. कथनस्वरूप

साधनग्रंथ

१. जारवा - कल्पना दुधाळ, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०२५

संदर्भग्रंथ

१. कोत्तापल्ले, नागनाथ : ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि शोध, स्वरूप प्रकाशन, छ. संभाजीनगर
२. कोत्तापल्ले, नागनाथ : साहित्याचा अन्वयार्थ, स्वरूप प्रकाशन, छ. संभाजीनगर
३. चौगुले, वि. शं : लघुनिबंध ते मुक्तगद्य, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई
४. भोसले, द. ता : ग्रामीण साहित्यः एक चिंतन, मनोविकास प्रकाशन, पुणे
५. यादव, आनंद : ग्रामसंस्कृती, मेहता पब्लिकेशन, पुणे

६. यादव, आनंद : ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या, मेहता पब्लिकेशन, पुणे
७. यादव, आनंद : ग्रामीणता : साहित्य आणि वास्तव, मेहता पब्लिकेशन, पुणे
८. यादव, आनंद : मराठी लघुनिबंधाचा इतिहास, मेहता पब्लिकेशन, पुणे

- **आंतरजालीवरील संदर्भ**

कल्पना दुधाळ

१. मुलाखत – गणेश सूर्यवंशी

https://youtu.be/_NlUSQdezR4?si=7zAWgddg43Dvbd7O

२. कविता वाचन – सकळा

https://youtu.be/lBu0ILi6mAM?si=l0ystLq0U-2D4OQ-

३. भाग सव्वीस – अविनाश बरोबर (serialwala online)

https://youtu.be/lBu0ILi6mAM?si=l0ystLq0U-2D4OQ-

B.A. III, Semester - VI

Course Category : Major Elective -IV

Course Name : **मराठी भाषा आणि रोजगाराच्या संधी**

Course Code – BAU0325MML201F10

Course Credits : 04 **Teaching Hours** - 60

Marks : Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

४. उद्योग, व्यवसाय व सेवा क्षेत्रातील रोजगाराच्या संधीसाठी आवश्यक, भाषिक कौशल्ये प्राप्त करतील.
५. भाषांतराचे स्वरूप, कौशल्ये व रोजगारांच्या संधी यांची माहिती होईल.
६. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या मूलभूत संकल्पना करू शकतील.
७. मराठी भाषेसाठी उपलब्ध ए-आय साधनांचा वापर करू शकतील.
८. ए-आय आधारित रोजगार मिळवू शकतील.

घटक १ : उद्योग, व्यावसाय, सेवा क्षेत्र व रोजगाराच्या संधी (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. उद्योग व्यवसायांचे बदलते स्वरूप व भाषेचे महत्त्व.
२. प्रकाशन व्यवसाय, मुद्रण उद्योग : परिचय.
३. जाहिरात लेखन : संकल्पना, इतिहास, स्वरूप, महत्त्व
४. मुद्रित माध्यमांसाठी जाहिरात - जाहिरातीचे स्वरूप, घटक, भाषा, मांडणी, कल्पकता इ .
५. आकाशवाणी आणि चित्रवाणीसाठी जाहिरात लेखन
६. समाजमाध्यमासाठी जाहिरात लेखन
७. मुद्रितशोधन : (मुद्रितशोधन : संकल्पना, स्वरूप, पद्धती, महत्त्व, प्रमाणलेखनविषयक नियम , व्याकरण मुद्रितशोधनाच्या खुणा / चिन्हे, मुद्रितशोधकाचे गुण इत्यादी)
८. उद्योग, व्यवसाय, सेवाक्षेत्रातील रोजगाराच्या इतर संधी

विभाग २ : भाषांतर व रोजगाराच्या संधी (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. भाषांतर : संकल्पना, भाषांतराचे प्रकार, महत्त्व
२. भाषांतराचे स्वरूप व प्रक्रिया
३. तांत्रिक व कायदेविषयक मजकुराचे भाषांतर
४. इंग्रजीतून मराठी व मराठीतून इंग्रजी भाषांतर
५. दुभाषक
६. भाषांतरासाठी आवश्यक गुण/ कौशल्ये.
७. भाषांतर आणि रोजगाराच्या संधी
८. भाषांतराचे प्रात्यक्षिक कार्य

विभाग ३ : कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) आणि मराठी भाषा (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. कृत्रिम बुद्धिमत्ता : परिचय व संकल्पना

१. कृत्रिम बुद्धिमत्ता : व्याख्या, स्वरूप व वैशिष्ट्ये
२. कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा इतिहास (संक्षिप्त आढावा)
३. एआयचे प्रकार :
   - Narrow AI
   - General AI (संकल्पनात्मक)

४. मशीन लर्निंग (Machine Learning) – प्राथमिक संकल्पना
५. डीप लर्निंग (Deep Learning) – परिचय
६. जनरेटिव्ह एआय (Generative AI) म्हणजे काय?

२. नैसर्गिक भाषा प्रक्रिया (NLP) आणि मराठी

१. नैसर्गिक भाषा प्रक्रिया (Natural Language Processing – NLP) : संकल्पना
२. भाषिक डेटा (Corpus) म्हणजे काय?
३. मराठी भाषेतील कॉर्पस निर्मितीचे महत्त्व
४. शब्दसंग्रह, वाक्यरचना आणि भाषिक साधने
५. बोलीभाषा व मानक भाषेतील डिजिटल डेटा

३. मराठीतील एआय आधारित साधने

१. मराठी भाषांतर प्रणाली (ऑनलाईन भाषांतर साधने)
२. आवाज ओळख (Speech Recognition)
३. भाषण ते मजकूर (Speech-to-Text) तंत्रज्ञान
४. मजकूर ते भाषण (Text-to-Speech)
५. चॅटबॉट्स व मराठी संवाद प्रणाली
६. मराठी मजकूरनिर्मिती (AI Content Generation)
७. एआय साहाय्यित संपादन (Grammar & Style Tools)

४. प्रॉम्प्ट लेखन (Prompt Writing)

१. प्रॉम्प्ट म्हणजे काय?
२. प्रभावी सूचना देण्याची तंत्रे
३. मराठी आशय निर्मितीत प्रॉम्प्टचे महत्त्व
४. शैक्षणिक व व्यावसायिक वापर

विभाग ४ : कृत्रिम बुद्धिमतेचे उपयोजन आणि रोजगाराच्या संधी (श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)

१. विविध क्षेत्रांतील एआयचा वापर

१. शिक्षण क्षेत्र
२. प्रशासन व शासकीय कामकाज
३. प्रसारमाध्यमे व पत्रकारिता
४. डिजिटल मार्केटिंग
५. प्रकाशन व ई-पुस्तकनिर्मिती
६. भाषांतर व तांत्रिक लेखन

२. ए-आय व नैतिकता

१. साहित्यिक चोरी (Plagiarism)
२. डेटा गोपनीयता व सुरक्षितता
३. माहितीची सत्यता व पडताळणी
४. जबाबदार एआय वापर

३. मराठी भाषा व एआय आधारित रोजगार संधी

१. एआय डेटा ॲनोटेटर
२. भाषिक प्रशिक्षक (Language Trainer)
३. कॉर्पस डेव्हलपर
४. डिजिटल कंटेंट एडिटर

५. टेक्निकल ट्रान्सलेटर

६. चॅटबॉट स्क्रिप्ट रायटर

७. सोशल मीडिया कंटेंट क्रिएटर

८. एआय आधारित स्टार्टअप संधी

४. प्रात्यक्षिक कार्य (Practical Component)

१. एआयच्या साहाय्याने ५०० शब्दांचा लेख तयार करणे

२. मराठी-इंग्रजी भाषांतर तुलना व विश्लेषण

३. Speech-to-Text चाचणी

४. एआयनिर्मित मजकुराचे संपादन

५. लघुप्रकल्प सादरीकरण

संदर्भग्रंथ

१. काळे, कल्याण, पुंडे, द. दि : व्यावहारिक मराठी, निराली प्रकाशन, पुणे, २००७

२. गवस, राजन, शिंदे, अरुण व पाटील, गोमटेश्वर , भाषिक सर्जन आणि उपयोजन, दर्या प्रकाशन, पुणे, २०१२

३. गवळी, अनिल : मराठी भाषा आज आणि उद्या, दर्या प्रकाशन, पुणे, २०१८

४. गायकवाड, संग्राम व घोलप, दत्ता (संपा.) : मराठी भाषा : धोरण आणि अंमलबजावणी, सेंटर फॉर पॉलिसी ॲण्ड गव्हर्नन्स, पुणे, २०२३

५. गोगटे, शरद : प्रकाशन व्यवसाय परिचय, अखिल भारतीय मराठी प्रकाशन संघ, पुणे, २०१५

६. गोडबोले, अच्युत : आर्टिफिशिलय इंटेलिजन्स, मधुश्री पब्लिकेशन, पुणे, २०२१

७. जोशी, नीलांबरी : माध्यमकल्लोळ, मनोविकास प्रकाशन, पुणे, २०२२

८. नसिराबादकर, ल. रा : व्यावहारिक मराठी, भाषाविकास संशोधन संस्था, कोल्हापूर

९. भागवत, यशोदा : जाहिरातींचे जग, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई

१०. भोर, उज्ज्वला : प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन, प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव, २०२०

११. वंदिले, सुरेश : मराठी भाषा संधी आहे सर्वत्र, शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर

१२. शिविम संशोधन पत्रिका, मराठी भाषा आणि तंत्रज्ञान विशेषांक, ऑक्टो-डिसें. २०२०, शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर

B.A. III : SEMESTER VI

Course Category - MINOR - IV

Course Name : साहित्यप्रकाराचा अभ्यास – ललितगद्य

साहित्यकृती : जवळचे - अनिल अवचट - समकालीन प्रकाशन, पुणे

Course Code - BAU0325MNL201F14

Course Credits : 04 **Teaching Hours** -60

Marks: Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

Course Learning Outcomes

या कोर्सच्या अध्ययनानंतर विद्यार्थ्यांना,

१. व्यक्तिचित्र या साहित्यप्रकाराची संकल्पना व स्वरूप समजेल.
२. मराठीतील व्यक्तिचित्र लेखनाची परंपरा परिचित होईल.
३. अनिल अवचट यांच्या लेखनाचा परिचय होईल.
४. व्यक्तिचित्र लेखन करण्याची व वाचण्याची प्रेरणा मिळेल.

विभाग **घटक/ Unit**
(Module)

विभाग १ : व्यक्तिचित्र : संकल्पना व स्वरूप **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. व्यक्तिचित्र : एक वाङ्मयप्रकार
२. व्यक्तिचित्र वाङ्मयप्रकाराचे विशेष
३. मराठीतील व्यक्तिचित्र लेखनाची परंपरा
४. अनिल अवचट यांची वाङ्मयीन कामगिरी

विभाग २ : तत्त्वज्ञ **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. बुद्ध समजून घेताना
२. ज्ञानदेवांचं मार्दव
३. कबीर : मन लागो यार फकिरीमें
४. तुका आकाशाएवढा

विभाग ३ : लोकोत्तर व्यक्ती **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. डार्विन आजोबाची शिकवण
२. माझा शिवबादादा
३. धडाडीची प्रेमा
४. झपाटलेले बाबा

विभाग ४ : साहित्यिक व कलावंत **(श्रेयांक १, अध्यापन तासिका-१५)**

१. दृष्टी प्रेमचंदांनी दिलेली
२. बहिणाई माझी लाडाची
३. साधे सुंदर श्रीनिवास
४. शिरीषचा परीसस्पर्श
५. दिलीप : बेवारस कलंदर

साधन ग्रंथ -

१. अवचट, अनिल : जवळचे, समकालीन प्रकाशन, पुणे, २०२४

संदर्भग्रंथ -

१. जोशी, अ. म : चरित्र, आत्मचरित्र, सुविचार प्रकाशन, नागपूर, १९५६

२. गाडगीळ, गंगाधर : साहित्याचे मानदंड, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९६२

३. फडके, भालचंद्र : अलीकडची आत्मचरित्रे, महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका, पुणे, एप्रिल-मे-जून १९७६

४. डुम्बरे, सदा (संपा.) : वेध अवलियाचा, अनिल अवचट यांच्या समग्र साहित्याचा मागोवा

५. अवचट, अनिल : निवडक अनिल अवचट, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई

ऑनलाईन संदर्भ

१. अनिल अवचट, abp माझा २९ मे, २०२१
https://youtu.be/cb5LiZyH-64?si=djki6azQeWq7hnAd

२. द आर्ट ऑफबिईंग ह्यूमन- AVAHAN IPH
https://youtu.be/Z_kAULrElCQ?si=j1vhh0Th8yLrmOV7

३. अनिल अवचट, साहित्य भारती
https://youtu.be/9Mny0uwzl8I?si=Ap0Di9GFR5y9RDs_

४. अनिल अवचट, निर्माण युथ
https://youtu.be/S7Rdncp8-E8?si=Rw8-h81b4WWUCLRH

५. अनिल अवचट, मुक्तगंगा मित्रा
https://youtu.be/CHkOwdNK8WE?si=wuStKHbSXMRAbCQL

६. https://vishwakosh.marathi.gov.in

७. https://www.tarunbharat.com

B.A. III, Semester - VI

Course Category : On Job Training

Course Name : **On Job Training**

Course Code – BAU0325MML201F15

Course Credits : 04 **Teaching Hours** -60

Marks: Semester End : 80 **Internal Assessment** : 20 Total Marks : 100

The primary goal isn't just to "work," but to observe how your discipline functions in the real world.

1. Objective for OJT :

- **Application of Soft Skills:** While a coder focuses a B.A. student focuses on critical thinking, communication, empathy and cultural awareness.
- **Skill Diversification: Students** will likely move from "knowing" (e.g., understanding social-Languages structures) to "doing" (e.g., conducting field surveys or writing policy briefs).
- **Professional Socialization:** Learning the "unwritten rules" of the workplace—email etiquette, hierarchy, and collaborative project management**.**

2. Typical OJT Settings by Major

The nature of your work will change drastically depending on your specialization:

Specialization	**OJT Nature**	**Typical Tasks**
Literature/Mass Comm	**Creative/Editorial**	**Content writing, copy editing, social media management, PR support.**

3. Key Components of the Training : B.A. III students to fulfill these specific components during their OJT:

- **Observation Phase:** The first week is usually spent "shadowing" a mentor to understand the organizational flow.
- **Assisted Performance:** You perform tasks under strict supervision (e.g., drafting a press release that a senior then edits).
- **Independent Projects:** Towards the end, you may be given a small "capstone" project to manage on your own.
- **Documentation:** You are typically required to maintain a Daily Diary or Logbook and submit a Final Internship Report.

4. Why it Matters for B.A. Final Students?

- **Portfolio Building :** It transforms a CV from "I studied X" to "I delivered Y."
- **Career Clarity:** Many Arts students have broad interests; OJT helps you realize if you actually *like* the daily grind of a specific sector.

- **Networking :** It is often a "long-term interview." Many OJT placements lead to direct job offers upon graduation.

Note: Ensure your OJT provider is recognized by your college department. You will likely need an Appraisal Letter or Completion Certificate at the end to earn your final year credits.

विभाग १ : OJT प्रकल्पासाठी महत्त्वाच्या पायऱ्या

१. **संस्थेची निवड :** तुमच्या विषयाशी संबंधित असलेल्या नोंदणीकृत संस्थेकडून संमती पत्र **(**Acceptance Letter) मिळवा.

२. **दैनंदिन रोजनिशी (Daily Logbook) :** रोज केलेल्या कामाची थोडक्यात नोंद ठेवा आणि त्यावर पर्यवेक्षकाची (Supervisor) सही घ्यावी.

३. **प्रकल्प लेखन :** प्रस्तावना, संस्थेची माहिती, केलेले काम, निष्कर्ष आणि शेवटी 'प्रमाणपत्र' जोडून अहवाल पूर्ण करावा .

विभाग २ : OJT प्रकल्पासाठी नमुना क्षेत्रे

१. प्रसारमाध्यमे (Media and Journalism)

- मराठी भाषेवर प्रभुत्व असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी हे सर्वात मोठे क्षेत्र आहे.
- कार्यक्षेत्र : स्थानिक वृत्तपत्रे, न्यूज पोर्टल्स (Websites), आकाशवाणी (AIR), किंवा खासगी न्यूज चॅनेल्स.
- कामाचे स्वरूप : बातम्यांचे संकलन करणे, बातमीचे संपादन (Editing) करणे, मुलाखती घेणे, आणि 'प्रुफ रीडिंग' (शब्दचूक दुरुस्ती) करणे.
- नमुना प्रकल्प विषय : "वृत्तपत्रीय लेखनात शुद्धलेखनाचे महत्त्व आणि सद्यस्थिती."

२. प्रकाशन संस्था (Publishing Houses)

- पुस्तकांच्या निर्मिती प्रक्रियेचा अनुभव घेण्यासाठी हे क्षेत्र उत्तम आहे.
- कार्यक्षेत्र : नामांकित मराठी प्रकाशन संस्था (उदा. राजहंस, मौज, मेहता पब्लिशिंग इ.) किंवा स्थानिक मुद्रणालये (Printing Press).
- कामाचे स्वरूप : हस्तलिखितांचे वाचन करणे, टायपिंगमधील चुका तपासणे, पुस्तकांचे मांडणी (Layout) समजून घेणे आणि मुखपृष्ठ संकल्पना.
- नमुना प्रकल्प विषय : "मराठी पुस्तक निर्मिती प्रक्रिया: हस्तलिखितापासून प्रकाशनापर्यंतचा प्रवास."

३. जाहिरात आणि जनसंपर्क (Advertising & PR)

- ज्या विद्यार्थ्यांना सर्जनशील लेखनाची (Creative Writing) आवड आहे, त्यांच्यासाठी हे क्षेत्र आहे.
- कार्यक्षेत्र : जाहिरात संस्था (Ad Agencies), कंपन्यांचे जनसंपर्क विभाग.
- कामाचे स्वरूप : जाहिरातींसाठी 'कॉपीरायटिंग' करणे, सोशल मीडिया पोस्टसाठी मराठी मजकूर तयार करणे, घोषवाक्ये (Slogans) लिहिणे.
- नमुना प्रकल्प विषय : "मराठी जाहिरातींमधील भाषेचे बदलते स्वरूप आणि परिणामकारकता."

४. ग्रंथालय व्यवस्थापन (Library Management)

- साहित्याचा संग्रह आणि वर्गीकरण समजून घेण्यासाठी हे क्षेत्र उपयुक्त आहे.
- कार्यक्षेत्र : सार्वजनिक ग्रंथालये, महाविद्यालयीन ग्रंथालये किंवा संशोधन संस्था.
- कामाचे स्वरूप : पुस्तकांचे वर्गीकरण (Classification) करणे, कॅटलॉगिंग करणे, दुर्मिळ ग्रंथांचे जतन कसे करावे हे शिकणे.
- नमुना प्रकल्प विषय " :ग्रंथालय व्यवस्थापनात माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर :एक अभ्यास".

- (या शिवाय भाषिक वापराची इतरही विविध क्षेत्रे आपणास घेता येतील.)

विभाग ३ : OJT अहवाल (Project Report) कसा तयार करावा?

मराठी विषयाच्या ओजेटी प्रकल्पाचा अहवाल लिहिताना खालील मुद्द्यांचा समावेश करावा:

१. **प्रस्तावना :**तुम्ही निवडलेल्या क्षेत्राचे महत्त्व)उदा. मराठी वृत्तपत्र सृष्टी.(
२. **संस्थेचा परिचय :** ज्या संस्थेत तुम्ही ट्रेनिंग घेतले तिची माहिती.
३. **प्रशिक्षणाचे उद्दिष्ट :** तुम्हाला यातून काय शिकायचे होते.
४. **दैनिक कार्यवृत्तांत (Logbook) : दररोज केलेल्या कामाची संक्षिप्त नोंद.**
५. **अनुभव आणि निष्कर्ष :** ट्रेनिंगनंतर तुमच्या भाषिक कौशल्यात झालेली वाढ.
६. **प्रमाणपत्र :** संस्थेने दिलेले प्रशिक्षण पूर्ण केल्याचे पत्र.

विभाग ४ : प्रकल्प अहवालाचा आराखडा) Format) :

अहवाल लिहिताना खालील पायऱ्या पाळाव्यात:

१. प्रकल्पाचे शीर्षक : निवडलेला विषय स्पष्ट असावा.
२. प्रस्तावना : विषयाची थोडक्यात माहिती आणि महत्त्व.
३. उद्दिष्टे : प्रकल्प करण्यामागची नेमकी कारणे (उदा. मराठी भाषेचा प्रसार अभ्यासणे)
४. कार्यपद्धती : माहिती कशी गोळा केली? (उदा. मुलाखत, सर्वेक्षण किंवा प्रत्यक्ष भेट).
५. माहितीचे विश्लेषण : गोळा केलेल्या माहितीचे वर्गीकरण आणि विवेचन.
६. निष्कर्ष : प्रकल्पातून तुम्हाला काय समजले किंवा काय साध्य झाले.
७. संदर्भ सूची : वापरलेली पुस्तके, वृत्तपत्रे किंवा संकेतस्थळांची यादी.

संदर्भ ग्रंथ :

१. नसिराबादकर, ल. रा : व्यावहारिक मराठी, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
२. तावरे, स्नेहल : व्यावहारिक मराठी, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे
३. मोडक, केतकी व शेणई, संतोष : उपयोजित मराठी, डायमंड पब्लिकेशन्स, पुणे
४. खोले, विलास : मराठी भाषेची उपयोजन कौशल्ये, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे
५. ताम्हणे, चंद्रकांत : वृत्तपत्रविद्या, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
६. काळे, सुधीर : माध्यम लेखन
७. कुळकर्णी, विजय : आधुनिक पत्रकारिता
८. वाळिंबे, मो. रा : मराठी शुद्धलेखन प्रदीप, नितीन प्रकाशन, पुणे
९. शेख, यास्मिन : मराठी लेखन मार्गदर्शिका, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई
१०. निंबाळकर, र. शं : जाहिरात शास्त्र,
११. पाटील, आनंद : सर्जनशील लेखन ,
१२. कराडे, बी. आर : ग्रंथालय संघटन आणि व्यवस्थापन,
१३. गंगावणे, शशिकांत : माहिती तंत्रज्ञान आणि ग्रंथालय
१४. मराठी विश्वकोश : (marathivishwakosh.org)
१५. राज्य मराठी विकास संस्था संकेतस्थळ : (rmvs.maharashtra.gov.in)

B) TEMPLATE FOR FIELD PROJECT:

Type: Field Project

Course Name: (Example: Field Project)

Course Number: (Example: FP …)

Course Code:

Course Credits: (Example: 4)

Marks: Field Project Report duly signed by Internal Supervisor :	60
External Assessment (Viva Voce) by University appointed Internal and External Examiners	40
Total Marks:	**100**

If Course Credits: (Example: 2)

Marks: Field Project Report duly signed by Internal Supervisor :	30
External Assessment (Viva Voce) by University appointed Internal and External Examiners	20
Total Marks:	**50**

Course Learning Outcomes: (Write at least 4 outcomes. You may add more. Use Bloom's Taxonomy)

-
-
-
-

Instructions for teachers and students while doing Field Project:

1. Selection of Field project should be related to the mandatory or elective courses in the concerned subject.
2. Field project should be FORMALLY ASSIGNED (In Written Form) by concerned teacher.
3. Field Project should be based on field work to be carried out by the student.
4. Submission of Field Project Report duly signed and certified by concerned teacher/guide is A PRE-REQUISITE FOR APPEARING TO VIVA-VOCE EXAMINATION.
5. TWO COPIES of Field Project Report in BOUND FORMAT should be submitted before Viva-Voce. One copy will be kept by department and the other will be returned to student.

Important Notes for Teachers:

1. Prepare an Appropriate Format of PERMISSION LETTER to be given to student to do the Field Project under the guidance of a concerned teacher.
2. Prepare an Appropriate Format for Writing the Field Report. **Kindly see that the First Page and Certificate Page is common for all students. In the remaining part, try to maintain uniformity.**

(Annexur-I)

B. A. Programme Structure for Level 5.5 of B. A. - III - Semester - V											
Teaching Scheme						**Examination Scheme**					
Sr. No.	**Theory (TH)**				**Practical (PR)**	**Semester-end Examination (SEE)**			**Internal Assessment (IA)**		
	Course Type	**No. of Lectures**	**Hours**	**Credits**	---	**Paper Hours**	**Max**	**Min**	**Internal**	**Max**	**Min**
1.	MM –VII	4	4	4		3	80	28	Assignment	20	7
2.	MM - VIII	4	4	4		3	80	28		20	7
3.	MM –IX	4	4	4	If applicable	3	80	28		20	7
4.	ME - I	4	4	4		3	80	28		20	7
5.	MN - V	4	4	4		3	80	28		20	7
6.	OJT	--	2	2		Report	30	11	VIVA	20	7
Total		22	22	22		---	430	---		110	---
										SEE + IA = 430+120= 550	

B. A. Programme Structure for Level 5.5 of B. A. - III - Semester - VI											
Teaching Scheme						**Examination Scheme**					
Sr. No.	**Theory (TH)**				**Practical**	**Semester-end Examination (SEE)**			**Internal Assessment (IA)**		
	Course Type	**No. of Lectures**	**Hours**	**Credits**	---	**Paper Hours**	**Max**	**Min**	**Internal**	**Max**	**Min**
1.	MM –X	4	4	4		3	80	28	Assignment	20	7
2.	MM - XI	4	4	4		3	80	28		20	7
3.	MM –XII	4	4	4	If applicable	3	80	28		20	7
4.	ME - II	4	4	4		3	80	28		20	7
5.	MN - VI	4	4	4		3	80	28		20	7
6.	FP	--	2	2		Report	20	7	VIVA	30	11
Total		22	22	22		---	420	---		130	---
										SEE + IA = 420+130= 550	

(Annexure-I)

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

NEP-2020 (2.0): Credit Framework for UG (BA) Programmes under Faculty of HUMANITIES

SEM (Level)	COURSES			OE	VSC/ SEC	AEC/ VEC / IKS	OJT/FP/CEP/ CC/RP	Total Credits	Degree/Cum. Cr. MEME
	Course-1	Course-2	Course-3						
SEM I (4.5)	DSC-I (4)	DSC-I (4)	DSC-I (4)	OE-1 (2)	SEC-I (2)	AEC - ENG - I (2) IKS Generic (2)	CC (2)	22	UG Certificates 44
SEM II (4.5)	DSC-II (4)	DSC-II (4)	DSC-II (4)	OE-2 (2)	SEC-II (2)	AEC – ENG – II (2) VEC – DEC (2)	CEP (2)	22	
Credits	4+4=8	4+4=8	4+4=8	2+2=4	2+2=4	4+4=8	2+2=4	44	Exit Option: 4 credit Skill/NSQF/Internship
	MAJOR		MINOR						
	MAJOR	ELECTIVE							
SEM III (5.0)	MAJOR -III (4) MAJOR –IV (4)	-	MINOR- (4)	OE-3 (2)	VSC- I (2) SEC III (02)	AEC - ENG - III (2) IKS Specific (2)	-	22	UG Diploma 88
SEM IV (5.0)	MAJOR -V (4) MAJOR -VI (4)	-	MINOR- (4)	OE-4 (2)	VSC- II (2) SEC IV (02)	AEC - ENG - IV (2) VEC - EVS (2)	-	22	
Credits	8+8=16		4+4=8	2+2=4	4+4=8	4+4=8	-	44	Exit Option: 4 credit Skill/NSQF/Internship
SEM V (5.5)	MAJOR -VII (4) MAJOR -VIII (4) MAJOR -IX (2)	MAJOR-EL-1 (4)	MINOR- (4)	OE-5 (2)	-	-	FP – (02)	22	UG Degree 132
SEM VI (5.5)	MAJOR -X (4) MAJOR –XI (4) MAJOR –XII (2)	MAJOR-EL-1I (4)	MINOR- (4)	-	-	-	OJT - (04)	22	
Credits	10+10=20	4+4=08	4+4=08	2+0=2	-	-	2+4=6	44	
Total Credits	8+16+20+8+8		8+8+8	4+4+2	4+8	8+8	4+6		
	60		24	10	12	16	10	132	

SEM VII (6.0)	MAJOR -XIII (4) MAJOR -XIV (4) MAJOR -XV (4) MAJOR -XVI (2)	MAJOR –E-III (4)	RM-I (4)	**-**	**-**	-	**-**	**22**	**Four Year UG Honours Degree 176**
SEM VIII (6.0)	MAJOR -XVII (4) MAJOR -XVIII (4) MAJOR -XIX (4) MAJOR -XX (2)	MAJOR-E - IV (4)	-	**-**	**-**	-	**OJT (04)**	**22**	
Credits	**14+14=28**	**4+4=08**	**4+0=4**	**-**	**-**	**-**	**0+4=4**	**44**	
Total Credits	**60+28+8**								
	96		**28**	**10**	**12**	**16**	**14**	**176**	
SEM VII (6.0)	MAJOR -XXI (4) MAJOR -XXII (4) MAJOR -XXIII (2)	MAJOR -El-3 (4)	RM-I (4)	**-**	**-**	-	**RP- (4)**	**22**	**Four Year UG Honours With Research Degree 176**
SEM VIII (6.0)	MAJOR -XXIV (4) MAJOR –XVX (4) MAJOR -XXVI (2)	MAJOR-El-4 (4)	-	**-**	**-**	-	**RP- (8)**	**22**	
Credits	**10+10=20**	**4+4=08**	**4+0=04**	**-**	**-**	**-**	**4+8=12**	**44**	
	60+20+8								
Total Credits	**88**		**28**	**10**	**12**	**16**	**22**	**176**	

- **Minor:** Course may br from different disciplines of same faculty of DSC Major or different faculty altogether.
- **IDC/MDC/GEC/ OE:** Inter-disciplinary courses/Multi-disciplinary courses/General Elective courses/**Open Elective to be chosen compulsorily from faculty other than that of the Major.**
- **VSC/ SEC: Vocational Skill Courses (Major related)/ Skill Enhancement Courses**
- **AEC/ VAC / IKS:** Ability Enhancement Courses (English, Modern Indian Language)/Value Added Courses/ Indian Knowledge Skill (Major related)
- **OJT/FP/RP/CEP/CC:** On-Job Training (Internship/Apprenticeship) / Field Project (Major related)/ Research Projects (Major related) Community Engagement **(Major related)/ Co-Curricular courses(CC)** such as Health & Wellness, Yoga Education, Sport, and Fitness, Cultural activities, NSS/NCC and Fine /applied/visual/performing Arts